

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

Magisterské kombinované studium

2009 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Veronika Bílková

Lisabonská smlouva a reforma institucí EU

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part time) Studies

2009 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Veronika Bílková

Lisbon Treaty and Institutional Reform in the EU

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 3. 2012

Jméno autorky: Bc. Veronika Bílková

vlastnoruční podpis

Poděkování

V první řadě si dovoluji poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Lukášovi Novotnému, M.A., Dr. za odborné vedení této práce, pomoc při jejím zpracování a za vstřícné jednání. Poděkování také patří Ing. Josefu Křížovi za zprostředkovaný materiál a cenné rady.

Anotace

Předkládaná práce se věnuje problematice Lisabonské smlouvy v kontextu procesu jejího schvalování, zejména však klade důraz na analýzu reforem stěžejních institucí Evropské unie, jimiž jsou Evropská komise, Rada EU, Evropská rada a Evropský parlament. V úvodní části je vymezen pojem evropského práva a jsou zde charakterizovány klíčové dokumenty primárního práva. Následně jsou zmíněny hlavní změny, které Smlouva přináší, vyjma samotné reformy institucí, které jsou věnovány tři samostatné kapitoly. V závěru je nastíněn postoj obyvatel České republiky k dané problematice, stejně jako specifika postojů prezidenta republiky Václava Klause, následně jsou predikovány tendence dalšího možného vývoje integrace.

Klíčové pojmy:

Amsterodamská smlouva
Blokační menšina
Členské státy
Ever closer union
Evropská komise
Evropská rada
Evropská unie (EU)
Evropská ústava
Evropské hospodářské společenství (EHS)
Evropské právo
Evropské společenství (ES)
Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM)
Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)
Evropský parlament
Finalita evropské integrace
Instituce Evropské unie
Institucionální struktura
Integrační snahy
Jednotný evropský akt (JEA)
Komisaři
Komunitární právo
Konvent
Kvalifikovaná většina
Listina základních práv Evropské unie
Lisabonská smlouva (LS)
Maastrichtská smlouva o Evropské unii (SEU)
Nález Ústavního soudu
Národní (vnitrostátní) parlamenty
Občanská (lidová) iniciativa
Pařížská smlouva (o zřízení ESUO)
Pířířová struktura EU
Politiky Evropské unie

Pravomoci Evropské unie
Právní subjektivita
Právo Unie
Primární právo
Proporcionalita
Rada Evropské unie
Referendum
Římské smlouvy (o zřízení EHS a EURATOMu)
Sekundární právo
Slučovací smlouva
Smlouva o Evropské unii (SEU)
Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU)
Smlouva z Nice
Smlouva o Ústavě pro Evropu (SÚE)
Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP)
Subsidiarita
Suverenita
Stálý předseda Evropské rady
Systém rovné rotace
Vysoký představitel Unie
Zakládající smlouvy

Anotation

The presented thesis is concerned with the Treaty of Lisbon in the context of its ratification; however, it in particular focuses on the analysis of reforms of key institutions of the European Union which are the European Commission, the Council of the EU, the European Council and the European Parliament. The introductory chapter defines the concept of European law and discusses the key documents of primary law. In addition, the thesis lists the main changes brought by the Treaty, excluding the reform of the institutions itself which is elaborated in three chapters. Finally, the thesis describes the view of the citizens of the Czech Republic in relation to the topic, as well as the specifics of the approaches of the President of the Republic –Václav Klaus – and predicts potential trends in further development of the integration process.

Keywords

The Amsterdam Treaty
Blocking minority
Member states
Ever closer union
European Commission
European Council
European Union (EU)
European Constitution
European Economic Community (EEC)
European Union law
European Community (EC)
European Atomic Energy Community (EURATOM)
European Coal and Steel Community (ECSC)
European Parliament
Finalita evropské integrace
Institutions of the European Union
Institutional structure
Integration efforts
Single European Act (SEA)
Commissioners
Communitarian law
Convention
Qualified majority
Charter of Fundamental Rights of the European Union
Lisbon Treaty
Maastricht Treaty (TEU)
Constitutional Court Case law
National parliaments
The European Citizens' Initiative

Paris Treaty
EU three pillars
Politics of European Union
Powers of European Union
Legal subjectivity
European Union law
Primary law
Proportionality principle
Council of the European Union
Referendum
Treaties of Rome (TEEC)
Secondary law
Merger Treaty
Treaty on European Union (TEU)
Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)
Treaty of Nice
Treaty establishing a Constitution for Europe (TCE)
Common Foreign and Security Policy (CFSP)
Subsidiarity
Sovereignty
President of the European Council
System of equal rotation
High Representative of the Union
Founding treaties

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. VÝVOJ PRIMÁRNÍHO PRÁVA EU	12
1.1. Vymezení pojmu „evropské právo“	12
1.2. Primární a sekundární právo	13
1.2.1 Primární právo	13
1.2.2 Sekundární právo.....	14
1.3. Prameny primárního práva EU	15
1.3.1 Pařížská smlouva – Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO)	16
1.3.2 Římské smlouvy (EHS a EUROATOM)	18
1.3.3 Slučovací smlouva.....	19
1.3.4 Jednotný evropský akt (JEA)	20
1.3.5 Maastrichtská smlouva o Evropské unii.....	20
1.3.6 Amsterodamská smlouva	22
1.3.7 Smlouva z Nice	23
1.3.8 Smlouva o ústavě pro Evropu	24
1.3.9 Lisabonská smlouva	25
2. PROCES SCHVALOVÁNÍ LISABONSKÉ SMLOUVY	27
2.1. Od Smlouvy o Ústavě pro Evropu k Lisabonské smlouvě	27
2.2. Irské referendum	29
2.3. Specifika ratifikace v Německu a Polsku	30
2.4. Proces ratifikace v České republice	32
2.5. Ústavně-právní konsekvence přijetí Lisabonské smlouvy.....	32
3. OBSAH LISABONSKÉ SMLOUVY.....	36
3.1. Změny ve srovnání se Smlouvou o ústavě pro Evropu.....	36
3.2. Základní změny vyplývající z přijetí Lisabonské smlouvy	39
4. REFORMA EVROPSKÉ KOMISE	47
4.1. Evropská komise v institucionální struktuře EU	47
4.2. Změny ve fungování Evropské komise.....	49
4.2.1 Vysoký představitel Unie	50
4.2.2 Předseda Evropské komise.....	51
4.2.3 Složení Komise.....	51
5. REFORMA RADY EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÉ RADY	55
5.1. Rada Evropské unie a Evropská rada v institucionální struktuře EU	55
5.1.1 Rada Evropské unie v institucionální struktuře EU	55
5.1.2 Evropská rada v institucionální struktuře EU	56
5.2. Změny ve fungování Rady EU a Evropské rady	58
5.2.1 Změny ve fungování Rady EU	58
5.2.2 Změny ve fungování Evropské rady	63
6. REFORMA EVROPSKÉHO PARLAMENTU.....	67
6.1. Evropský parlament v institucionální struktuře EU.....	67
6.2. Změny ve fungování Evropského parlamentu	69
6.2.1 Posílení role Evropského parlamentu.....	69

6.2.2	Snížení počtu členů Evropského parlamentu	70
7.	ČR A LISABONSKÁ SMLOUVA	72
7.1.	Postoj a názory obyvatel ČR na Lisabonskou smlouvu.....	72
7.2.	Specifika postojů prezidenta Václava Klause vůči Lisabonské smlouvě.....	78
7.2.1	Myšlenková ideologická východiska	78
7.2.2	Lisabonská smlouva a Evropa očima Václava Klause.....	79
8.	DALŠÍ VÝVOJ EVROPSKÉ INTEGRACE.....	82
8.1.	Predikce možného vývoje Evropské unie	82
8.1.1	Rozpad Unie vs. superstát	83
8.1.2	Více pravomocí na straně členských států	83
8.1.3	Více pravomocí na straně Unie	84
8.1.4	Status quo	85
8.2.	Strategie Evropské unie	86
	ZÁVĚR.....	90
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	105
	SEZNAM PŘÍLOH	106
	PŘÍLOHY	I

ÚVOD

„*In varietate concordia*“ („*Jednotná v rozmanitosti*“)¹

Oficiální motto EU

Stav poznání

Evropská unie prodělala v průběhu uplynulého půlstoletí řadu strukturálních a institucionálních změn. Jednou z poslední, a svou podstatou a důsledky patrně nejzávažnější změnou, bylo přijetí tzv. Lisabonské smlouvy², která završuje dlouholeté evropské integrační snahy a posouvá, resp. posunula, Evropskou unii směrem ke sdružení členských států založenému na supranacionalismu.³

Zvažujeme-li historické zkušenosti České republiky a její ekonomické a geopolitické postavení v rámci Evropy, resp. ve světě, pak nebylo otázkou zda, ale kdy se Česká republika zapojí do evropského integračního procesu. Zásadním impulsem pro integraci České republiky byla i podpora obyvatelstva v referendu konaném ke k jejímu vstupu do Evropské unie.⁴

Členství v Evropské unii však není rovnicí s jedinou neznámou, ale mnohohvrstevným institucionálním a politickým systémem s mnoha proměnnými. Fungování, náklady a dopady členství v Evropské unii znamenají pro členské státy nutnost vyrovnat se s řadou změn, zasahujících a měnících

¹ Oficiální motto Evropské unie, které se začalo užívat v roce 2000. „Vyjadřuje společné odhodlání Evropanů, kteří prostřednictvím EU usilují o mír a prosperitu a zároveň jsou obohacováni různými kulturami, tradicemi a jazyky tohoto kontinentu.“ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/motto/index_cs.htm

² Celým názvem: Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. Byla podepsána v Lisabonu dne 13. prosince 2007 a publikovaná v Úředním věstníku C 306 ze dne 17. prosince 2007. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/12007L/htm/12007L.html>

³ Supranacionalismus je způsob rozhodovacího procesu na mezinárodní úrovni, v jehož rámci

⁴ Referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii konaného ve dnech 13. - 14. června 2003 se zúčastnilo 55,21% oprávněných občanů, z nichž se pro vstup České republiky do Evropské unie vyslovilo 77,33% (v přepočtu 3 446 758 občanů). Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

zažité principy jejich existence. Změny zásadního charakteru přinesla v tomto zejména právě zmiňovaná Lisabonská smlouva, o níž pojednává tato diplomová práce.

Doba, kdy se počal formovat můj zájem o Evropskou unii, byla i dobou jejích zásadních změn, jejichž význam a dopady do značné míry ovlivnily i dlouho zvažovaný odklon od tradičních témat studovaného oboru a byly hlavní příčinou vzniku textu, který čtenář právě pročítá. Byla to rovněž doba, kdy jsme byli svědky procesu vyjednávání, schvalování a následného přijetí Lisabonské smlouvy; dokumentu, který neměl a nemá v rámci evropských integračních snah obdoby. Ale byla to i doba „boje“ o to, aby Lisabonská smlouva vůbec byla přijata. Jen málokdo se zájmem o věci veřejné si mohl nechat ujít některé z dílčích „zápasů“ o osud Lisabonské smlouvy, které se v jednotlivých členských státech EU odehrály. Vždyť například zapojení prezidenta republiky Václava Klause, Senátu a Ústavního soudu do procesu schvalování Lisabonské smlouvy u nás, stejně jako proces její ratifikace v celé Evropské unii, zejména pak v Irsku, otvíraly široké veřejnosti možnosti nahlédnout do této problematiky.

A nejen to, bylo za námi i předsednictví České republiky v Radě Evropské unie nebo přistoupení Slovenska k Eurozóně. To vše byly významné milníky ve vývoji evropské integrace, které jsou již zapsány v její historii.

Můj věk mi bohužel nedovoluje vystupovat z pozice přímého svědka všech vývojových etap evropské integrace, to však nijak neumenšuje můj zájem o tuto problematiku, zejména o její další směřování v době po přijetí Lisabonské smlouvy. Jako pozorovatel současného dění si uvědomuji nutnost poznání širších souvislostí a změn, které Lisabonská smlouva obecně přináší, jakož i toho, jak jsou tyto změny vnímány v České republice. Pominu-li vlastní zájem, jsem přesvědčena, že hlubší vhled v tomto smyslu může být ku prospěchu všem, kteří si uvědomují zásadní charakter změn, kterými nejen Česká republika po přijetí Lisabonské smlouvy prochází, a díky zodpovědnému přístupu se snaží budovat vlastní úsudek založený na poznání relevantních faktů a souvislostí.

Cíl práce

Hlavním cílem této práce je ucelenou formou zmapovat proces schvalování Lisabonské smlouvy, analyzovat změny, které přináší, a to zejména s ohledem na fungování institucí Evropské unie. Za tímto účelem bude nutné ozřejmit obsah stěžejních dokumentů a osvětlit některé zásadní historické okamžiky při formování Evropské unie, jak ji známe dnes. Důraz bude rovněž kladen na komparatistický přístup k problému existence a schvalování Smlouvy o Ústavě pro Evropu, zhodnocení potenciálu Lisabonské smlouvy jako takové a predikce dalšího možného vývoje Evropské unie.

Práce by tak měla čtenáři nabídnout nejen přehlednou představu o historických milnících utváření Společenství evropských národů, podloženou stručnou analýzou klíčových dokumentů primárního práva, ale zejména pohled na reformy vyplývající z přijetí Lisabonské smlouvy.

Úkolem této práce není vyčerpávajícím způsobem obsáhnout všechny aspekty reformních kroků Lisabonské smlouvy ani předchozích dokumentů, ale nechat čtenáři nahlédnout do myšlenkového toku autorů dokumentů a nastínit možné dopady reform, stejně jako další směřování Unie.

Struktura práce

První kapitola bude věnována definování některých základních pojmů a stručné charakteristice dokumentů primárního práva, což je prvním a nutným krokem pro pochopení fungování právního systému Evropské unie před přijetím Lisabonské smlouvy.

Druhá kapitola se zaměří na samotný proces schvalování Lisabonské smlouvy s důrazem na proces ratifikace v České republice, kde budou blíže popsány ústavně-právní konsekvence jejího přijetí u nás.

Ve třetí kapitole bude nastíněn samotný obsah Lisabonské smlouvy, resp. její reformní kroky, vyjma samotné reformy institucí EU, což bude obsahem dalších kapitol.

Čtvrtá až šestá kapitola se zaměří na zmíněnou reformu čtyř hlavních institucí Evropské unie. Tyto kapitoly si berou za cíl seznámit čtenáře jak s vymezením postavení daných institucí v institucionální struktuře EU, tak s analýzou dopadu přijetí Lisabonské smlouvy na fungování těchto institucí.

V sedmé kapitole bude přiblížen postoj české veřejnosti k Lisabonské smlouvě, stejně jako specifika postojů českého prezidenta, který otevřeně a zřetelně vynesl kritiku Lisabonské smlouvy.

Závěrem bude nastíněn další možný vývoj evropské integrace, očekávané změny Lisabonské smlouvy, případně další rozšíření Evropské unie, neboť jde o stále neukončený proces - „ever closer union“.

1. VÝVOJ PRIMÁRNÍHO PRÁVA EU

„Evropská integrace je jako jízda na kole: když přestanete šlapat, z kola spadnete.“⁵

R. Prodi

1.1. Vymezení pojmu „evropské právo“

Jedním z klíčových pojmů, který je pro pochopení pozdějších souvislostí nutno definovat, je pojem „evropské právo“.

Evropské právo prošlo několika stádii vývoje. Před přijetím Maastrichtské smlouvy o Evropské unii (SEU) byl pojem „evropské právo“ označován „*nadstátní právní systém, evropský právní řád*“⁶, jež vycházel ze zakládacích smluv tří Evropských společenství (ESUO, EHS a EUROATOM).

Po přijetí Smlouvy o Evropské unii, kdy dochází k vytvoření třech pilířů, se dosavadně chápaný pojem „evropské právo“, které má nadstátní charakter, mění na právo komunitární (právní systém prvního pilíře), zatímco právo (resp. právní normy) druhého a třetího pilíře, jež nadstátní charakter nemá, tvoří právo unijní. V důsledku těchto změn je komunitární a unijní právo zaštitěno pojmem „evropské právo“.⁷

Přijetím Lisabonské smlouvy zaniká pilířová struktura⁸. Evropské právo tak, jak bylo chápáno dříve, je nahrazeno „*právem Unie*“ (či právo Evropské unie).⁹ Slovní spojení „evropské právo“ je však nadále používáno, protože svou

⁵ Výrok bývalého italského předsedy Evropské komise Romana Prodiho. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2796>

⁶ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 47

⁷ Tamtéž, s. 48

⁸ HAMUEÁK, Ondřej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, 251 s. ISBN 978-808-7212-431, s. 42

⁹ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 75

funkci plní jak z hlediska obsahového, tak funkčního, stejně jako svou srozumitelností a výstižností.¹⁰

Evropské právo je „(...) nikoli jen účelovým označením určitého souboru právních norem, nýbrž svébytným systémem práva, který zahrnoval právo evropských společenství (tzv. právo komunitární) a právo Evropské unie (tzv. právo unijní).“¹¹

Vlastním právním systémem (tzn. evropským právem, právem Unie či právem EU), který si Evropská unie vytvořila na základě získání pravomocí od jednotlivých členských států vytvářet právní normy závazné jak pro členské státy jako takové, tak pro jednotlivce těchto členských států, se Evropská unie významně liší od ostatních mezinárodních organizací.¹²

Evropské právo, je rozlišováno z hlediska věcné působnosti (právo institucionální a materiální) a z hlediska právních pramenů (právo primární, sekundární a terciární).¹³

1.2. Primární a sekundární právo

1.2.1 Primární právo

Primární právo, či také právo originární¹⁴, je v evropském kontextu založeno na aktech států jako svrchovaných subjektů mezinárodního práva, jimiž se tyto státy dobrovolně stávají smluvními stranami příslušných mezinárodních smluv.¹⁵ Primární právo můžeme rovněž vymezit jako „(...) tzv.

¹⁰ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 48

¹¹ Tamtéž, Předmluva s. VII

¹² TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 75

¹³ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 48 - 49

¹⁴ SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. 1. vydání. Překlad Jan Malíř, Markéta Štěrbová. Praha: ASPI, 2005, 818 s. ISBN 80-735-7114-5, s. 319

¹⁵ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 77

*ústavní právo Evropských společenství. Jeho obsahem jsou právní normy obsažené převážně v zakládajících smlouvách Společenství.*¹⁶ Kromě zakládajících smluv patří mezi prameny primárního práva i další neméně důležité smlouvy, a to *Slučovací smlouva, Jednotný evropský akt, Maastrichtská smlouva o Evropské unii, Amsterdamská smlouva o revizi zřizovacích smluv a Maastrichtské smlouvy o EU* či *Smlouva z Nice*¹⁷, nově též Lisabonská smlouva.

Jak již bylo zmíněno, pramenem primárního práva je celá řada mezinárodních smluv, přičemž závazky obsažené v těchto jednotlivých smlouvách nejsou na sobě přímo závislé.¹⁸ Přestože Evropský soudní dvůr opakovaně judikoval v tom smyslu, že vyloučil analogickou aplikaci jedné smlouvy v oblasti, na kterou se vztahovala smlouva jiná, vzájemná úplná „nezávislost“ smluv zřejmě prakticky dosažitelná není, a to patrně zejména díky značnému stupni provázanosti a předmětové příbuznosti jednotlivých smluv.¹⁹

1.2.2 Sekundární právo

Sekundární evropské právo, či také právo derivativní, je v evropském kontextu založeno na legislativních aktech příslušných institucí Evropské unie, vydaných na základně zřizovacích smluv.²⁰ Sekundární právo můžeme vymezit rovněž jako: „(...) *právní akty přijaté orgány Evropské unie, tedy orgány vytvořenymi právem primárním, a proto můžeme uzavřít, že právo sekundární na právo primární bezprostředně navazuje a je od něj odvozeným. Orgány*

¹⁶ SUM, Tomáš. *Výklad pojmu právo Evropské unie*. Epravo.cz [online]. 2005, č. 33552 [cit. 2011-06-12]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-33552.html>.

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. 1. vydání. Překlad Jan Malíř, Markéta Štěrbová. Praha: ASPI, 2005, 818 s. ISBN 80-735-7114-5, s. 322

¹⁹ Tamtéž, s. 323

²⁰ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 79

Evropské unie však mohou přijímat právo sekundární jen v těch oblastech, v nichž jsou k tomu zmocněny právem primárním.“²¹

Sekundární evropské právo má několik pramenů (aktů). Jsou jimi: nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska orgánů Evropské unie.²²

1.3. Prameny primárního práva EU

Základními prameny primárního práva Evropské unie jsou tzv. zakládací smlouvy Evropské integrace, za něž jsou považovány tři smlouvy: Pařížská smlouva neboli Smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) a Římské smlouvy, tedy smlouvy o zřízení Evropského hospodářského společenství (EHS) a o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Mezi prameny primárního práva také řadíme revize jednotlivých smluv, smlouvy o přistoupení a též obecné právní zásady evropského práva (základní lidská práva, obecné právní zásady členských států).²³ V této kapitole budou charakterizovány stěžejní dokumenty primárního práva, jež jsou pro vývoj celé integrace zcela zásadní.

Přehled pramenů primárního práva ²⁴

- a. **Pařížská smlouva (o zřízení ESUO)** ze dne 18. dubna 1951, vstoupila v platnost dne 23. července 1952 (pozbyla platnosti dne 26. července 2002),
- b. **Římské smlouvy (o zřízení EHS a EURATOMu)** ze dne 25. března 1957, vstoupily v platnost dne 14. ledna 1958,

²¹ SUM, Tomáš. *Výklad pojmu právo Evropské unie*. Epravo.cz [online]. 2005, č. 33552 [cit. 2011-06-12]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-33552.html>.

²² TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 247 - 251

²³ Tamtéž, s. 241 - 243

²⁴ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 77, 78

- c. **Slučovací smlouva (Úmluva o některých orgánech společných Evropským společenstvím)** ze dne 8. dubna 1965, vstoupila v platnost 30. června 1967,
- d. **Jednotný evropský akt (JEA)** signovaný smluvními stranami ve dnech 17. – 28. února 1986, vstoupil v platnost 1. července 1987
- e. **Maastrichtská smlouva o Evropské unii (SEU)**, podepsán dne 7. února 1992, vstoupila v platnost dne 1. prosince 1993
- f. **Amsterodamská smlouva (o revizi SEU)**, ze dne 2. října 1997, vstoupila v platnost 1. května 1999,
- g. **Smlouva z Nice**, signována smluvními stranami dne 26. února 2004, vstoupila v platnost dne 1. února 2003,
- h. **Smlouva o ústavě pro Evropu (SÚE)**, signovaná v roce 2004, nebyla však přijata a není tak právně závazná,
- i. **Lisabonská smlouva**, signovaná smluvními stranami dne 13. prosince 2007, která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009
- j. přílohy a protokoly připojené k výše uvedeným originálním smlouvám a ke smlouvám, kterými se tyto smlouvy mění a doplňují (např. smlouvy o přístupu nových členů či rozpočtové smlouvy)

1.3.1 Pařížská smlouva – Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO)

Smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli (dále jen Smlouva o ESUO), nebo také tzv. Pařížská smlouva, byla v Paříži 18. dubna 1951 podepsána zástupci Německa, Francie, Lucemburska, Belgie, Nizozemska a Itálie.²⁵

Tato smlouva byla uzavřena na dobu padesáti let, tedy oproti dalším integračním krokům Společenství na dobu určitou. Po zhruba rok trvajícím ratifikačním procesu, který proběhl ve všech členských státech této vznikající

²⁵ FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2, s. 50, 51

organizace, vstoupila Smlouva o ESUO v platnost 27. července 1952.²⁶ Její platnost skončila 23. července 2002.²⁷

ESUO bylo první evropskou nadstátní mezinárodní organizací, jejímž cílem bylo zejména zajištění trvalého míru²⁸ a vytvoření společného trhu uhlí a oceli mezi členskými státy. Smlouva specifikovala hlavní prostředky, které měly zajistit dosažení těchto cílů, stejně jako pravidla na ochranu hospodářské soutěže, která zakazovala kartelové dohody mezi podniky (čl 65-66).²⁹

Ve Smlouvě o ESUO se také objevuje institucionální struktura tohoto Společenství. Nejdůležitějším orgánem s největšími pravomocemi byl Vysoký úřad (pozdější Komise), který se skládal z 9 členů volených na 6 let, z čehož jedna země mohla jmenovat maximálně 2 své zástupce. Jeho prvním předsedou byl Jean Monnet, který de facto inicioval vznik ESUO.³⁰ Úkolem Vysokého úřadu bylo zajišťování uskutečnění cílů Smlouvy. Dalším orgánem bylo Společné shromáždění (Evropského parlamentu), který měl zejména kontrolní pravomoc, dále Rada ministrů, jež měla spíše koordinační pravomoc, a posledním orgánem byl Soudní dvůr.³¹

Pokud budeme hodnotit význam založení tohoto Společenství z pohledu vlivu na další vývoj evropského integračního procesu, je zapotřebí uvést, že důležité postavení hrál zejména Soudní dvůr, který byl členskými zeměmi akceptován a díky své autoritě a nezávislosti se později stal jakýmsi „stavebním prvkem“ pro vznik dalších společenství.³²

²⁶ FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2, s. 50, 51

²⁷ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 11

²⁸ Historie Evropské unie. *Europa.eu* [online]. [cit. 2011-09-11]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm.

²⁹ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 879 s. ISBN 80-7179-430-9, s. 36

³⁰ FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2, s. 51

³¹ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 879 s. ISBN 80-7179-430-9, s. 36

³² FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2, s. 54

1.3.2 Římské smlouvy (EHS a EUROATOM)

Po použití atomové bomby Spojenými státy proti Japonsku přitahovala nukleární technologie velkou pozornost. Jaderná energie byla vnímána pozitivně jako levný, efektivní a nevyčerpatelný zdroj energie. Vznikl tak zájem na kontrolování rozvoje této oblasti.³³

Mesinskou konferencí, která se konala 3. června 1955 v Mesině, byl založen tzv. Spaakův výbor, jehož předseda Paul-Henri Spaak byl pověřen vypracováním návrhu smluv, které by měly více sjednotit Evropu, zejména prostřednictvím zřízení společných institucí, vytvoření společného trhu, spojení národních hospodářství či koordinací společných politik členských států. Výsledný návrh Spaakova výboru byl schválen 15. února 1956.³⁴

Výbor ukončil svou činnost 10. března 1957 a 25. března téhož roku byly Smlouva o zřízení Evropského hospodářského společenství (dále jen Smlouva o EHS) a Smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen Smlouva o EURATOM), podepsány v Římě, odtud pojem Římské smlouvy.³⁵

V první části Smlouvy o EHS jsou uvedeny zásady Společenství. Zde je také výčet orgánů, kterými jsou Shromáždění, Rada, Komise a Soudní dvůr. Jejich bližší specifikace je však detailněji popsána v páté části Orgány společenství. Druhá část definuje základy Společenství, mezi něž patří volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, zemědělství a doprava. Ve třetí části je vymezena politika společenství, a to jak hospodářská, obchodní, tak sociální. Zřízena je Evropská investiční banka, jež má právní subjektivitu.³⁶ Přijetím Smlouvy o EHS došlo ke změně počtu členů Parlamentního shromáždění, který vzrostl na 142 poslanců a jeho první zasedání proběhlo 19. března 1958. Římské smlouvy stanovily způsob volby jednotlivých poslanců. Ti byli voleni

³³ FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2, s. 65

³⁴ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 14

³⁵ Tamtéž, s. 14

³⁶ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství: Revidovaný překlad právního předpisu Evropských společenství. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

v přímých volbách, které poprvé proběhly v roce 1979. Rozhodnutí Společenství byla přijímána Radou na návrh Komise.³⁷

Úkolem Společenství EURATOM bylo napomoci členskými státy ke zvýšení jejich životní úrovně a k rozvoji vztahů s ostatními zeměmi. K tomu mělo sloužit vytvoření vhodných podmínek pro „*rychlé vybudování a růst odvětví jaderného průmyslu.*“³⁸

1.3.3 Slučovací smlouva

Tzv. slučovací smlouva neboli Smlouva o vytvoření jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství, podepsaná 8. dubna 1965 v Bruselu, vstoupila v platnost 30. června 1967. Smlouva revidovala tři smlouvy Evropského společenství (ESUO, EHS a EURATOM).

Touto smlouvou byla zřízena Rada Evropských společenství (dále jen „Rada“), jež se skládá ze zástupců jednotlivých členských států. Ty jsou v Radě reprezentovány jedním svým členem. Článek 1 první kapitoly Slučovací smlouvy uvádí: „*Tato Rada nahrazuje Zvláštní radu ministrů Evropského společenství uhlí a oceli, Radu Evropského hospodářského společenství a Radu Evropského společenství pro atomovou energii.*“³⁹

Došlo také ke zřízení jednotné Komise Evropských společenství (dále jen „Komise“). Složení Komise je devítičlenné, komisaře jmenují vlády členských států na čtyřleté funkční období. Komise tak nahrazuje „*Vysoký úřad Evropského společenství uhlí a oceli, Komisi Evropského hospodářského společenství a Komisi pro atomovou energii.*“⁴⁰

³⁷ Smlouvy a evropský parlament. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2011-09-15]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html>.

³⁸ Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/757-smlouva_o_euratom.pdf

³⁹ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství: Revidovaný překlad právního předpisu Evropských společenství. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

⁴⁰ Tamtéž

1.3.4 Jednotný evropský akt (JEA)

Jednotným evropským aktem, který byl přijat 28. února 1986 v Bruselu, „byla vytvořena koncepce jednotného vnitřního trhu, tedy prostoru bez vnitřních hranic, v němž je mezi členskými státy zcela zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.“⁴¹

Jednotný evropský akt je významnou revizí zakládacích smluv (ESUO, EURTOM a EHS) a jde o dokument, v němž můžeme zpozorovat „první a druhý pilíř“ budoucí Evropské unie. Došlo také například ke změnám v postavení a úkolech orgánů, kdy byly položeny základy pro vytvoření Soudu prvního stupně, v rozhodovacích procedurách (změna postavení Evropského parlamentu), harmonizaci a tvorbě práva, nebo v členství v EHS.⁴²

Průběh ratifikace této smlouvy nebyl zcela bez obtíží, JEA tak vešel v platnost zhruba s půlročním zpožděním v červenci 1987.⁴³

1.3.5 Maastrichtská smlouva o Evropské unii

Společně s postupným navyšováním počtu členských států Evropského společenství a s rozvojem společných politik vyvstala nutnost reformy rámce zakládajících smluv. Avšak mezi členskými státy nepanovala shoda v tom, jak by nové uspořádání mělo vypadat. Na počátku devadesátých let se uskutečnily dvě mezivládní konference, které měly vzhledem k novým výzvám reformovat stávající platné smlouvy. Problémem se však stal postoj jednotlivých států k dalšímu směřování procesu evropské integrace. Státy Beneluxu společně s Itálií podporovaly spíše federativní postoj, oproti tomu ostatní státy byly méně nakloněny myšlence další integrace. Řešení viděly spíše v setrvání ve Společenství, kde by se státy vzájemně podporovaly.

⁴¹ TÝČ, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 21

⁴² TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 20 - 21

⁴³ HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, 159 s. ISBN: 80-7254-741-0, s. 90 - 91

Výsledkem jednání byla Smlouva o Evropské unii, podle místa podpisu též známá pod označením Maastrichtská smlouva a byla zásadním krokem v procesu evropské integrace. Nejenom, že změnila stávající název z Evropského společenství na Evropskou unii, ale především zavedla novou strukturu jejího fungování, která sestává z tzv. tří pilířů.⁴⁴

První pilíř zahrnuje činnost reformovaného Evropského společenství, vychází tedy z předchozích smluv o EHS, ESUO a Euratom. Je odpovědný za rozhodování v oblasti hospodářské, měnové a celní unie, společného trhu nebo zemědělství. První pilíř je také charakteristický svou nadstátností, která s sebou nese komunitární metodu rozhodování. To znamená, že rozhodování se činí na půdě Rady EU, která kvalifikovanou většinou může daný návrh odsouhlasit. Iniciátorem legislativních norem zůstává nadále Komise. Druhým pilířem je Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) a třetí pilíř pak tvoří policejní a soudní spolupráce v trestních věcech.⁴⁵ Oba tyto pilíře obsahují zcela novou agendu spolupráce, která se utváří na mezivládním principu. Je třeba zdůraznit, že Maastrichtská smlouva se výrazně odlišuje od dřívějších smluv ES tím, že není jejich pouhou revizí, ale zavádí novou formu zřízení, které stojí nad dosavadními Evropskými společenstvími, jenž zároveň sjednocuje.⁴⁶

Smlouva o Evropské unii prošla v letech 1992-1993 ratifikační procedurou v členských státech. Tento proces však neproběhl bez komplikací. Prvním zásadním problémem se stalo odmítnutí smlouvy v dánském referendu v červnu 1992. Dánsko se obávalo přílišné centralizace a nového rámce evropské integrace, který Maastrichtská smlouva přinášela. Řešením vzniklé situace bylo přijetí výjimek ze smlouvy, které byly Dánsku uděleny, a nové referendum v květnu 1993. Místní obyvatelstvo se s výsledkem spokojilo, a proto tento dokument napodruhé ratifikovalo. Také Francie se potýkala s nemalými obtížemi při schvalování Smlouvy o Evropské unii. Strach z možné

⁴⁴ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 22

⁴⁵ NOVOTNÝ, Lukáš. *Evropská unie*. In ROMANCOV, Michael. *Mezinárodní organizace*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7380-310-0, s. 51

⁴⁶ Maastrichtská smlouva o Evropské unii. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_cs.htm

ztráty národní identity a z německého vlivu způsobil, že smlouva prošla v referendu jen těsně. V Německu pak obsah smlouvy přezkoumával Ústavní soud z hlediska možného porušení suverenity státu. Nakonec však neshledal Smlouvu o Evropské unii v rozporu s ústavním pořádkem země a ratifikace dokumentu tak mohla proběhnout.⁴⁷

1.3.6 Amsterodamská smlouva

Smlouva o Evropské unii ve svém textu také, mimo jiné, stanovila, že v následujícím období musí být svolána mezivládní konference, která se zaměří na její ustanovení a zhodnotí úspěch nebo neúspěch, který přinesla. Proto se v letech 1996-97 uskutečnila mezivládní konference, které se účastnili zástupci vlád členských států a která vyústila 2. října 1997 v podpis tzv. Amsterodamské smlouvy.⁴⁸

Tento dokument revidoval původní zakládající smlouvy a Smlouvu o Evropské unii. Pro přijetí musela Amsterodamská smlouva nejprve projít ratifikačním kolem ve všech patnácti členských zemích EU a až posléze mohla vstoupit 1. května 1999 v platnost. Hlavním tématem jednání byla definice role Evropské unie na mezinárodním poli, přiblížení EU více svým občanům, zlepšení fungování jednotlivých institucí a připravenost na budoucí rozšíření. Trvalo celkem patnáct měsíců, než bylo dosaženo konsensu a než mohla být Amsterodamská smlouva schválena a podepsána.⁴⁹

Ačkoliv smlouva přinesla několik zajímavých novinek, nepodařilo se jí odpovědět na palčivou otázku výrazné reformy orgánů EU. Tento problém byl zásadní v tom, že pokud by došlo k dalšímu přijetí nových členských států, mohlo by to znamenat kolaps fungování a efektivity institucí založených na stávajících pravidlech. Jediné, čeho se podařilo docílit, bylo omezení počtu poslanců Evropského parlamentu na 700 a zároveň posílení jeho vlivu

⁴⁷ PLECHANOVÁ, Běla. EUROSOP.CZ. *Fakta o EU: 90. léta* [online]. 2008 [cit. 2012-18-02]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8889/sekce/90-leta>

⁴⁸ Oficiální název smlouvy: Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty

⁴⁹ Amsterodamská smlouva: Ucelený průvodce. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/index_cs.htm

rozšířením procedury spolurozhodování. Pokud se měla Evropská unie nadále výrazně rozšiřovat, bylo nezbytné svolat další mezivládní konferenci, která by upravila strukturu institucí.⁵⁰

1.3.7 Smlouva z Nice

V průběhu devadesátých let podaly země střední a východní Evropy žádost o členství v Evropské unii. Na jaře roku 1998 byla zahájena přístupová jednání s první skupinou států včetně ČR, které nejlépe splňovaly podmínky přístupu. V roce 2000 se pak přidaly ještě další země, přičemž počet žadatelů o vstup, se kterými byla tato jednání otevřena, vzrostl na číslo dvanáct. V roce 2002 dokončilo jednání deset států, které se měly stát členy Evropské unie na počátku května 2004. Zbylé dvě země – Bulharsko a Rumunsko měly přistoupit v roce 2007.⁵¹

V důsledku výrazného zvýšení nových členských zemí vyvolala spory především otázka institucionální reformy, zvláště malé země se obávaly ztráty části svého vlivu v orgánech Unie.⁵² Právě z důvodu vysokého počtu žadatelů o přistoupení, se kterými byla na konci 90. let zahájena přístupová jednání, se uskutečnila mezivládní konference ve francouzském městě Nice v období od února do prosince 2000. Jejím vyústěním bylo schválení tzv. Smlouvy z Nice⁵³, která byla podepsána 26. února 2001. Následoval opět proces ratifikace ve všech patnácti členských zemích, po jehož úspěšném završení vstoupila smlouva 1. února 2003 v platnost.⁵⁴

Hlavním úkolem konference v Nice, který se pak promítl do textu smlouvy, bylo připravit Evropskou unii na východní rozšíření revizí stávajících

⁵⁰ PLECHANOVÁ, Běla. EUROSOP.CZ. *Fakta o EU: 90. léta* [online]. 2008 [cit. 2012-18-02]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8889/sekce/90-leta>

⁵¹ PLECHANOVÁ, Běla, ROVNÁ, Lenka. EUROSOP.CZ. *Fakta o EU: Východní rozšíření EU (2004)* [online]. 2008 [cit. 2012-18-02]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8890/sekce/eu-ve-21-stoleti/>

⁵² HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, 159 s. ISBN: 80-7254-741-0, s. 128

⁵³ Oficiální znění smlouvy: Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty

⁵⁴ Treaty of Nice: A Comprehensive Guide. *Europa.eu: Summaries of EU legislation* [online]. 2008 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_en.htm

smluv především ve čtyřech bodech. Jednalo se hlavně o velikost a složení Evropské komise, o rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou, o rozložení hlasů v Radě a o rozšíření formy spolupráce.⁵⁵

Niceská smlouva je charakteristická tím, že usiluje o dovršení procesu zahájeného Amsterodamskou smlouvou, totiž o úspěšné zvládnutí úkolů rozšířené Evropské unie.⁵⁶ Ačkoliv Smlouva z Nice přinesla některé důležité reformy, nebyla schopna zásadně změnit institucionální nastavení Evropské unie. Z tohoto důvodu bylo ke smlouvě připojeno tzv. Prohlášení o budoucnosti Unie, které říká, že je nutné zamyslet se a debatovat o budoucnosti EU především ve smyslu vymezení pravomocí unijních orgánů vzhledem k členským zemím, určení rolí národních parlamentů ve struktuře EU, zjednodušení zakládajících smluv nebo postavení Charty základních práv EU.⁵⁷ Prohlášení taktéž určilo, že pro tyto účely má být svolána další mezivládní konference v roce 2004.⁵⁸

1.3.8 Smlouva o ústavě pro Evropu

Ve smyslu obsahu Prohlášení o budoucnosti Unie se členské státy domluvily na zahájení debaty o směřování Evropské unie a o struktuře jednotlivých evropských institucí. V prosinci 2001 byl do bruselského Laekenu svolán summit vedoucích představitelů států a jejich vlád, který rozhodl o vytvoření Konventu, na jehož základě se měla diskuse a reforma uskutečnit. Práce Konventu započala na přelomu února/března 2002 a trvala ve své podstatě až do července 2003. Výsledkem dlouhých jednání bylo vytvoření návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Tento první návrh byl v následujícím období ještě projednáván na mezivládní konferenci, která text s úpravami

⁵⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Smlouva z Nice* [online]. 2010 [cit. 2011-12-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm

⁵⁶ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 29

⁵⁷ Charta základních práv EU, taktéž nazývána Listina základních práv Evropské unie.

⁵⁸ Treaty of Nice: A Comprehensive Guide. *Europa.eu: Summaries of EU legislation* [online]. 2008 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_en.htm

schválila v červnu 2004. Všech 25 členů EU podepsalo smlouvu v říjnu 2004 v Římě.⁵⁹

Svým charakterem měla Smlouva o Ústavě pro Evropu nahradit zakládající smlouvy a jejich následné reformy, a tím tak zjednodušit a přiblížit unijní dokumenty občanům EU. Jeden dokument tak měl obsáhnout to, co stanovovala Smlouva o Evropském společenství, Smlouva o Evropské unii, Amsterodamská smlouva a Smlouva z Nice.⁶⁰

Smlouva o Ústavě pro Evropu byla členskými státy podepsána v říjnu 2004 a měla začít platit po úspěšném ukončení ratifikace v jednotlivých zemích EU. Avšak události z května a června 2005 znamenaly zastavení tohoto procesu a následně pak konec dokumentu jako takového. Osudným se pro smlouvu stalo odmítnutí nejprve ve francouzském referendu následované taktéž neúspěchem referenda v Nizozemí.

1.3.9 Lisabonská smlouva

Poté, co byla v referendech ve Francii v květnu 2005 a následně v Nizozemí 1. června 2005 odmítnuta Smlouva zakládající Ústavu pro Evropu (dále jen „SÚ“), byla 19. října 2007 v Lisabonu na neformálním summitu nejvyšších představitelů členských států přijata nová podoba textu smlouvy, která zajistila fungování Unie všech členských států, posílila vliv Unie na světové scéně a odpovědnost čelit výzvám 21. století.⁶¹

Lisabonská smlouva (celý název „Smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství“, dále jen „LS“) byla nejvyššími představiteli všech 27 členských států slavnostně podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu. Za Českou republiku podepsali Lisabonskou smlouvu Mirek Topolánek, tehdejší předseda vlády České

⁵⁹ EUROSOP. *Smlouva o Ústavě pro Evropu* [online]. 2009 [cit. 2011-12-21]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

⁶⁰ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 33 - 35

⁶¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 5

republiky, a Karel Schwarzenberg, ministr zahraničních věcí. Tímto aktem začal komplikovaný proces ratifikace smlouvy v jednotlivých členských státech.⁶²

Bylo plánováno, že ratifikační proces by měl být ve všech 27 členských státech ukončen ještě před volbami do Evropského parlamentu v červnu 2009 a Lisabonská smlouva by tak mohla vstoupit v platnost ještě před těmito plánovanými volbami. Vše však trvalo o půl roku déle.⁶³

⁶² *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět.* [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 10

⁶³ EUROSKOP. *Průběh ratifikace* [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

2. PROCES SCHVALOVÁNÍ LISABONSKÉ SMLOUVY

„Byl to maratón plný překážek, ale i poslední překážka dnes zmizela“.⁶⁴

J. M. Barroso

2.1. Od Smlouvy o Ústavě pro Evropu k Lisabonské smlouvě

Pomyslný „základní kámen“ Lisabonské smlouvy byl položen již v roce 2001, kdy byla Evropskou radou přijata na prosincovém summitu v Laekenu Deklarace o budoucnosti Evropy, tzv. Laekenská deklarace.⁶⁵ Evropská unie se na základě této deklarace zavázala stát se „*demokratičtější, průhlednější a efektivnější*.“⁶⁶ Byl svolán konvent, jehož úkolem bylo projednání čtyř základních otázek budoucího směřování Unie, a to:⁶⁷

- *jak vytvořit a monitorovat přesnější rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členskými státy při zachování principu subsidiarity,*
- *určit statut Charty základních práv přijatou v Nice v souladu se závěry Evropské rady v Kolíně,*
- *zjednodušení smluv ve snaze učinit je jasnějšími a srozumitelnějšími bez změny jejich smyslu,*
- *určení role národních parlamentů v evropské architektuře.*

Konvent, který poprvé zasedal 28. února 2002, sestával ze 105 členů (15 představitelů vlád členských zemí, 13 představitelů vlád kandidátských

⁶⁴ José Manuel Barroso k podpisu Lisabonské smlouvy českým prezidentem Václavem Klausem, dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ratifikace-lisabonu-je-u-konce-klaus-podepsal-006701>

⁶⁵ HAMULÁK, Ondřej. Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, 251 s. ISBN 978-808-7212-431, s. 18

⁶⁶ EVROPSKÁ KOMISE. *Smlouva z Nice* [online]. 2010 [cit. 2011-12-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm

⁶⁷ EUROSOP. *Smlouva o Ústavě pro Evropu* [online]. 2009 [cit. 2011-12-21]. Dostupné z: <http://www.eurosop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

zemí, 30 zástupců národních parlamentů členských zemí, 26 zástupců národních parlamentů kandidátských zemí, 16 členů Evropského parlamentu a 2 zástupců Evropské komise).⁶⁸ Každá členská a dokonce též kandidátská země Evropské unie měla možnost vyslat do Konventu tři své zástupce, z nichž jeden měl reprezentovat vlády a hlavy jednotlivých států, a ostatní dva zástupci své parlamenty. Předsedou Konventu se stal bývalý francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing a místopředsedy Giulian Amata (Itálie) a Jean-Luc Dehaen (Belgie).⁶⁹ Instituce Evropské unie zastávaly role pozorovatelů. Výsledkem práce Evropského konventu, který naposledy zasedal 10. července 2003 v Soluni, byl návrh Smlouvy o Založení Ústavy pro Evropu.⁷⁰

Tento návrh byl následně projednáván na říjnovém zasedání mezivládní konference v Římě a prosincovém summitu v Bruselu v roce 2003. Neshody malých a velkých států spočívaly zejména v otázce budoucí podoby Evropské komise. V tomto bodu nakonec došlo ke kompromisu. Opačně tomu však bylo v otázce stanovení kvalifikované většiny, v níž kompromis nalezen nebyl a jednání tak byla skončena. K obnovení jednání došlo až na podnět Evropské rady v březnu 2004 a následný konsenzus výsledného textu, jež byl schválen až po rozšíření Evropské unie, byl stvrzen v Římě dne 29. října 2004 podpisem Smlouvy o Ústavě pro Evropu.⁷¹

Tímto aktem započal proces ratifikace Evropské ústavy v jednotlivých členských státech, který však nebyl dokončen. Evropská ústava byla totiž v referendech ve Francii a Nizozemsku odmítnuta a nevstoupila tudíž v platnost.

V České republice nakonec po negativním výsledku referend ve Francii a Nizozemsku k ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu nedošlo. Za zmínku stojí argumentace proti přijetí Evropské ústavy uvedená v dokumentu „5 důvodů proč říci NE evropské ústavě“ vydaném klubem poslanců Občanské

⁶⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *Evropský konvent* [online]. 2010 [cit. 2011-12-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_212_cs.htm

⁶⁹ HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, 159 s. ISBN: 80-7254-741-0, s. 134

⁷⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *Evropský konvent* [online]. 2010 [cit. 2011-12-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_212_cs.htm

⁷¹ HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, 159 s. ISBN: 80-7254-741-0, s. 135 - 136

demokratické strany v Evropském parlamentu: „Pokud bude „ústava“ přijata, pak jde o další krok na cestě k evropskému „superstátu“ se společnou zahraniční, bezpečnostní, měnovou a perspektivně také daňovou politikou. To bude znamenat další postupné vyprazdňování pravomocí národních orgánů a omezování státní suverenity. Konstrukce EU je navíc nastavena tak, aby takový přesun pravomocí a posilování „komunitární“ úrovně EU byly výhodné především pro velké země.“⁷²

Následovalo období sebereflexe, po němž se v roce 2007 lídři Evropské unie rozhodli pro vypracování návrhu nové smlouvy, jež nese název dle místa svého podpisu – tedy Lisabonská smlouva.⁷³

2.2. Irské referendum

Ve většině států proběhla parlamentní ratifikace Lisabonské smlouvy, avšak Irsko se rozhodlo pro referendum, v němž vyjádřilo svůj nesouhlas s přijetím Lisabonské smlouvy. Referendum, ke kterému přišlo 53,1% oprávněných voličů, se konalo 12. června 2008. Proti Lisabonské smlouvě bylo 53,4% voličů a pro její přijetí hlasovalo 46,6% voličů.⁷⁴

Irští občané nesouhlasili zejména se snížením počtu eurokomisařů, ke kterému mělo po přijetí Lisabonské smlouvy dojít. Ze stávajícího počtu komisařů, kdy platilo pravidlo „jeden stát = jeden komisař“, mělo dojít k redukci na počet rovný dvěma třetinám členských států. V praxi by to znamenalo, že během každého třetího funkčního období Komise bude jedna třetina členských států bez svého eurokomisaře. Obavy byly také z ohrožení

⁷² ZAHRADIL, Jan, FAJMON, Hynek. *5 důvodů proč říci NE evropské "ústavě"*. Praha: Klub poslanců Občanské demokratické strany v Evropském parlamentu, 2004. Dostupné z: http://www.ods.cz/eu/download/docs/5_duvodu.pdf

⁷³ WP. Smlouva o Ústavě pro Evropu. In: *I15.cz: Vše podstatné za 15 minut* [online]. 2011 [cit. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://www.i15.cz/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

⁷⁴ EUROSOP. *Průběh ratifikace* [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

irské vojenské neutrality nebo v omezení suverenity v oblasti daňové či rodinné politiky.⁷⁵

Nastalá situace vyžadovala řešení, jež nakonec vyústilo formou dohody Irska a Evropské unie na jistých zárukách pro Irsko. Tyto záruky dovolily nové opakování referenda, v němž se již Irsko 2. října 2009 vyjádřilo pro schválení Lisabonské smlouvy. Pro hlasovalo 67,1% voličů a proti bylo 32,9% voličů. V druhém referendu byla dokonce vyšší volební účast (58% voličů) než v referendu prvním.⁷⁶

Záruky, které byly dohodnuty, se týkaly zachování vlastního evropského komisaře (Lisabonská smlouva nakonec zachovala pravidlo jednoho komisaře na jeden členský stát, které mělo být od roku 2014 zrušeno), zaručení daňové autonomie, zaručení neutrality Irska, či zachování ustanovení článků v irské ústavě týkajících se zejména práva na život, vzdělání a rodiny.⁷⁷

2.3. Specifika ratifikace v Německu a Polsku

Lisabonská smlouva byla v Německu schválena v obou komorách parlamentu 24. dubna a 23. května 2008, následně musel být dokument posouzen Spolkovým ústavním soudem, aby jej mohl podepsat prezident. Proces byla však pozastaven z důvodu podání stížnosti skupiny německých poslanců k Ústavnímu soudu.⁷⁸ Ústavní soud v Karlsruhe nakonec 30. června 2009 rozhodl, že Lisabonská smlouva není nikterak v rozporu s ústavním „pořádkem země“. Dokončení ratifikace však Ústavní soud podmínil takto: „*Zcela v souladu s německou ústavou bude pouze v případě, když se posílí práva německého Spolkového sněmu (Bundestagu) a Spolkové rady*

⁷⁵ Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět. [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 15 - 22

⁷⁶ EUROSOP. Průběh ratifikace [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

⁷⁷ Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět. [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 22

⁷⁸ EUROSOP. Průběh ratifikace [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

(*Bundesratu*), *obou komor parlamentu*“.⁷⁹ Aby tedy mohl být schvalovací proces v Německu dokončen, bylo nutné přijmout doprovodný zákon, který by tato práva posílil. Doprovodný zákon byl přijat v poměrně krátké době, a to v září 2009.⁸⁰ Ústavní soud dále také například požadoval, aby nebyla narušována práva SRN při převodu kompetencí z úrovně národní na úroveň nadnárodní, aj. Německá veřejnost byla spíše pro přijetí Lisabonské smlouvy, a to v 54%.⁸¹ Oproti původnímu očekávání, že by Lisabonská smlouva mohla vstoupit v platnost pravděpodobně v roce 2010, byla nakonec německým prezidentem podepsána již 25. září 2009.

V Polsku prezident Lech Kaczyński podmínil ratifikaci Lisabonské smlouvy vyslovením irského „ano“ Lisabonské smlouvě v druhém referendu, které se v Irsku konalo 2. října 2009. Čekalo se tedy, jak toto referendum dopadne.⁸² Polsko také vyžadovalo podobné opatření jako Německo, které by znemožňovalo polské vládě převod dalších pravomocí na Evropskou unii bez souhlasu jednotlivých poslanců a senátorů. Toto opatření bylo přijato ve formě tzv. vázaného mandátu.⁸³ Slavnostní akt k podpisu Lisabonské smlouvy se konal 10. října 2009.⁸⁴

⁷⁹ NOVOTNÝ, Lukáš. Ano Lisabonu s podmínkou. *Mezinárodní politika*. Ústav mezinárodních vztahů, 2009, roč. 33, č. 8, 32 - 34. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2009/MP08_09.pdf

⁸⁰ Ratifikační proces v členských státech EU. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/pravo_evropske_unie/aktualni_no_vely_primarniho_prava_eu/lisabonska_smlouva/ratifikacni_proces_v_clenskych_statech.htm

⁸¹ NOVOTNÝ, Lukáš. Ano Lisabonu s podmínkou. *Mezinárodní politika*. Ústav mezinárodních vztahů, 2009, roč. 33, č. 8, 32 - 34. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2009/MP08_09.pdf

⁸² EUROSKOP. *Průběh ratifikace* [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

⁸³ NOVOTNÝ, Lukáš. Ano Lisabonu s podmínkou. *Mezinárodní politika*. Ústav mezinárodních vztahů, 2009, roč. 33, č. 8, 32 - 34. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2009/MP08_09.pdf

⁸⁴ EUROSKOP. *Průběh ratifikace* [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

2.4. Proces ratifikace v České republice

Prezident Václav Klaus podepsal Lisabonskou smlouvu 3. listopadu 2009. Tomuto aktu ale předcházela dlouhá proces její ratifikace, a tak se Česká republika stala poslední zemí, která Smlouvu podepsala.⁸⁵

„Na základě hlasování Parlamentu ČR ze dne 30. října 2007 rozhodnuto ratifikovat Lisabonskou smlouvu parlamentní cestou.“⁸⁶ Aby tedy mohla být smlouva ratifikována, musely ji nejdříve schválit obě komory Parlamentu ústavní většinou, tzn. třemi pětinami hlasů poslanců a senátorů. Následně mohla být podepsána prezidentem.

18. února 2009 byla Lisabonská smlouva schválena Poslaneckou sněmovnou, kdy pro její přijetí hlasovalo 125 z přítomných 197 poslanců. Avšak proces schvalování byl pozastaven Senátem, který se obrátil na Ústavní soud s „žádostí o ústavní přezkoumání smlouvy.“⁸⁷ Bylo tak učiněno na podnět Evropského výrobu. Soud se nakonec 26. listopadu 2009 vyjádřil ke všem šesti oblastem dokumentu, které měl na žádost Senátu přezkoumat.⁸⁸

2.5. Ústavně-právní konsekvence přijetí Lisabonské smlouvy

Schvalování Lisabonské smlouvy v České republice bylo otázkou mimořádně citlivou a politicky exponovanou. Odhlédneme-li od povrchních politických debat, v nichž byla Lisabonská smlouva často pouze „klackem“ v rukou politiků zastupujících široké názorové spektrum, skutečně seriózní

⁸⁵ Ratifikace Lisabonu je u konce: Klaus podepsal. In: *EurActiv* [online]. EU-Media, 2009 [cit. 2012-01-12]. ISSN ISSN 1803-2486. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ratifikace-lisabonu-je-u-konce-klaus-podepsal-006701>

⁸⁶ Ratifikace v České republice: Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice (stav k 3.11.2009). *Evropský parlament: Informační kancelář v České republice* [online]. 2009 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-ratification.html?jsessionid=A02102C55E9399B422BB535F9C401644>

⁸⁷ EUROSKOP. *Průběh ratifikace* [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>

⁸⁸ HAMULÁK, Ondřej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, 251 s. ISBN 978-808-7212-431, s. 211

a veřejností sledovaná debata o tom, jaké konsekvence může přijetí Lisabonské smlouvy v České republice mít, se vedla snad jen na půdě Ústavního soudu.⁸⁹

Připomeňme si podstatu návrhů, kterými se Ústavní soud v této souvislosti zabýval: předně to byl v roce 2008 návrh Senátu Parlamentu České republiky na to, aby Ústavní soud rozhodl o souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem České republiky⁹⁰, a dále pak v roce 2009 návrh skupiny senátorů na posouzení Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem České republiky.⁹¹

Zaměřme se nyní v rámci druhého, zásadnějšího ze jmenovaných nálezů Ústavního soudu⁹², na otázku snad nejvíce akcentovanou (a veřejností vnímanou) – svrchovanost a suverenitu České republiky a výkon státní moci v rámci ní. Navrhovatel (tj. skupina senátorů) vyjádřila v návrhu stanovisko, že Lisabonská smlouva je v rozporu s čl. 1 odst. 1 Ústavy⁹³ a to zejména z toho důvodu, že „Lisabonská smlouva jako konečný cíl evropské integrace nevylučuje vznik společného evropské federálního státu“⁹⁴, čímž může v mnoha oblastech dojít ke ztrátě suverenity a svrchovanosti České republiky, a tedy ke konfliktu s čl. 1 odst. 1 Ústavy.

Ústavní soud se s tvrzením ohrožením suverenity vyrovnal mimo jiné tím, že vykládá suverenitu státu tak, že „(...) není účelem sama o osobě, tedy izolovaně, nýbrž je prostředkem k naplňování základních hodnot, na kterých

⁸⁹ V této souvislosti je záměrně abstrahováno od zajímavých, ale veřejnosti ne příliš známých akademických debat.

⁹⁰ Viz Nález Ústavního soudu č. 446/2008 Sb. ze dne 26.11.2008, ve věci Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl.ÚS 19/08. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-19-08_1

⁹¹ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2009, ve věci návrhu skupiny senátorů Senátu Parlamentu České republiky na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl. ÚS 29/09. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=4079>

⁹² Druhý ze jmenovaných nálezů v mnohém přebírá textaci či ve stejném odkazuje na nález první, viz rovněž poznámku pod čarou 4) výše.

⁹³ Dle čl. 1 odst. 1 Ústavy: „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“

⁹⁴ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2009, ve věci návrhu skupiny senátorů Senátu Parlamentu České republiky na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. Bod 145 [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl. ÚS 29/09. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=4079>

*konstrukce demokratického právního státu stojí“.*⁹⁵ Ústavní soud k této otázce dále dovodil, že „*přenesení určitých kompetencí státu, který vyvěrá ze svobodné vůle suveréna a bude nadále vykonáváno za jeho účasti předem dohodnutým, kontrolovaným způsobem není pojmovým oslabením svrchovanosti (...)*“, a pokračuje dále tak, že: *(...) Evropská unie pokročila zdaleka nejvíce v konceptu sdílené – „slité“ suverenity a již dnes vytváří entitu sui generis.*⁹⁶ Ve vztahu ke svrchovanosti a suverenitě České republiky Ústavní soud v diskutovaném nálezu rozpor s ústavním pořádkem nedovodil.

Polemika s výše zmíněnými nálezy Ústavního soudu je věcí mimořádně komplikovanou a měla by být spíše předmětem ústavně-právní analýzy, která není předmětem této práce. I tak je však namístě alespoň obecně zmínit několik základních pohledů na uvedenou problematiku.

Za prvé: zdá se, že Lisabonská smlouva skutečně posouvá evropské integrační snahy do zcela nové fáze, fáze vymezené supraracionalismem a mílovými kroky směřující k federativnímu uspořádání. Jakkoliv je možné, že byli tvůrci Lisabonské smlouvy vedeni dobrými úmysly, zůstává otázkou, nakolik je centralizace rozhodování a oslabování pozice jednotlivých členských států, vhodná, resp. nutná. Rovněž lze spekulovat nad tím, co je skutečným záměrem lidí usilujících o stále užší formy politické a institucionální integrace v Evropě. Usilují o „evropské blaho“ zvyšováním konkurenceschopnosti evropských států, zajímají se přednostně o zlepšování podnikatelského prostředí, racionalizaci primárního a sekundárního práva, anebo je jejich zájmem utužovat politické a institucionální spořádání za účelem pohodlnější existence v evropských institucionálních strukturách?

Za druhé: logika konceptu sdílené suverenity může být do jisté míry protimluvem. Je skutečně možné, aby suverén sdílel svou suverenitu s někým dalším, aniž by část své suverenity bez dalšího ztrácel?⁹⁷ Ústavní soud se

⁹⁵ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2009, ve věci návrhu skupiny senátorů Senátu Parlamentu České republiky na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. Bod 145 [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl. ÚS 29/09. Dostupné z:

<http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=4079>

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Zde však může vyvstat otázka spíše historicko-filozofického charakteru, kdy a zda vůbec měl náš stát za celou svou existenci suverenitu?

v nálezu s problémem sdílené pravomoci nevypořádal zcela, když pouze odkázal na užívání uvedeného pojmu v některých specifických případech.⁹⁸ Není tak zřejmé, jakým způsobem nadále pojem „sdílené suverenity“ v evropském kontextu chápat.

Za třetí: i přestože Ústavní soud ve vztahu ke svrchovanosti a suverenitě České republiky v diskutovaném nálezu rozpor s ústavním pořádkem nedovodil, je nutno se ptát, zda posoudil věc i s ohledem na budoucí směřování evropských integračních procesů. Jestliže takovou úvahu neučinil v dostatečné míře, existuje zde riziko, že přijetím Lisabonské smlouvy a učiněním kroků s tím souvisejících byl položen nevratný základ formujícím se evropským federalistickým snahám. Jejich důsledky pro svrchovanost a suverenitu, lze odhadnout skutečně jen stěží.

⁹⁸ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2009, ve věci návrhu skupiny senátorů Senátu Parlamentu České republiky na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. Bod 147 [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl. ÚS 29/09. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=4079>

3. OBSAH LISABONSKÉ SMLOUVY

„Heslem projektu Evropské ústavy bylo „zdá se být něčím víc, než čím ve skutečnosti je“ („Mehr Schein als Sein“). (...) Lisabonské smlouvě naproti tomu přísluší obrácené strategické znaménko; pro ni platí heslo „ve skutečnosti je něčím víc, než čím se zdá být“ („Mehr Sein als Schein“). Pod pláštikem novelizace, která se omezuje toliko na zapracování již dávno dohodnutých změn do stávajících smluv, se skrývá zásadní architektonická přestavba evropského domu.“⁹⁹

Hans-Jürgen Papier

3.1. Změny ve srovnání se Smlouvou o ústavě pro Evropu

Jako paradox může působit fakt, že Lisabonská smlouva je de facto jakousi „úpravou“ původní neschválené Evropské ústavy. Přijaté novelizace vnesly do stávajících smluv velkou část změn, které byly navrhnuty již právě ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu (SÚ).¹⁰⁰

Podle předsedy Evropského konventu, bývalého francouzského prezidenta, zastávce Evropské unie a jednoho z tvůrců textu SÚ, Valéry Giscarda d'Estaig, je *„rozdíl mezi původní Ústavou a nynější Lisabonskou smlouvou je spíše v přístupu než v obsahu. (...) Vzal se původní návrh Ústavní smlouvy, navrhované změny byly roztroušeny do samostatných částí a následně jedna po druhé připojeny k existujícím smlouvám. A tak je Lisabonská smlouva katalogem dodatků.“*¹⁰¹

⁹⁹ Výrok bývalého předsedy Spolkového ústavního soudu. PAPIER, H.-J. Nové vystřízlivění Evropy: Lisabonská smlouva. Bulletin Občanského institutu, 2008, č. 200, s. 6. [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <<http://www.obcinst.cz/cs/nove-vystriliveni-evropy-lisabonska-smlouva-c1296/>>

¹⁰⁰ HALUŠÁK, O. 61749. Evropská unie po Lisabonské smlouvě. Jaký krok a kam? *Epravo.cz* [online]. [cit. 2012-02-06]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-unie-po-lisabonske-smlouvejaky-krok-a-kam1-61749.html>

¹⁰¹ Viz rozhovor s Valéry Giscarda d'Estaig. D'ESTAIGN, V. The EU Treaty is the same as the Constitution. *The Independent*, 30. 10. 2007. [online]. [cit. 2012-02-16]. Dostupné z:

Ten dále v rozhovoru pro britský deník Independent vyslovil důvody, proč mělo dojít pouze k nepatrné změně obsahu Lisabonské smlouvy: „*Především proto, aby se vyhnulo hrozbě v referendech plynoucí z používání jakékoliv formy ústavní slovní zásoby (...) Ale zvedněte víko a podívejte se dovnitř: všechny ty inovativní a účinné nástroje jsou tam, přesně tak, jak byly pečlivě vypracovány Evropským konventem.*“¹⁰²

Jeho výrok může podpořit i obsah dokumentu vypracovaný britskou nevládní organizací Open Europe, která zpracovala studii, jež porovnává texty SÚ a Lisabonské smlouvy. Z analýzy vyplývá, že se oba texty shodují zhruba v 96%.¹⁰³ V tomto dokumentu jsou mimo jiné v příspěvku „What people are saying around Europe: This is the same as the European Constitution“¹⁰⁴, uvedeny i výroky jednotlivých představitelů členských států či evropských institucí reagujících na podobu obou textů. Například český prezident Václav Klaus uvedl 13. června 2007 v rozhovoru pro britský deník The Guardian, že se jedná pouze o kosmetické změny, avšak základ dokumentu zůstal stejný („*Only cosmetic changes have been made and the basic document remains the same.*“).¹⁰⁵

V čem se tedy liší obsah Lisabonské smlouvy oproti obsahu neschválené Smlouvy o ústavu pro Evropu? Ze samotných výsledků ratifikace Evropské ústavy je patrné, že „*koncept ústavy byl výslovně odmítnut. Následky toho však mohou být považovány za pouze symbolické.*“¹⁰⁶ Podle již zmíněné analýzy

<http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/valeacutery-giscard-destaing-the-eu-treaty-is-the-same-as-the-constitution-398286.html>

¹⁰² Viz rozhovor s Valéry Giscarda d'Estaing. D'ESTAIGN, V. The EU Treaty is the same as the Constitution. The Independent, 30. 10. 2007. [online]. [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/valeacutery-giscard-destaing-the-eu-treaty-is-the-same-as-the-constitution-398286.html>

¹⁰³ OPEN EUROPE. *A guide to the constitutional treat* [online]. 2. edition. London: Open Europe, 2008[cit. 2011-06-23]. Dostupné z:

<http://www.openeurope.org.uk/Content/Documents/PDFs/guide.pdf>

¹⁰⁴ překlad: Co říkají lidé napříč Evropou: Je to to samé jako Evropská ústava.

¹⁰⁵ OPEN EUROPE. *A guide to the constitutional treat* [online]. 2. edition. London: Open Europe, 2008[cit. 2011-06-23]. Dostupné z:

<http://www.openeurope.org.uk/Content/Documents/PDFs/guide.pdf>

¹⁰⁶ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 35

britské nevládní organizace Open Europe se Lisabonská smlouva liší pouze v deseti bodech z celkových cca 250 změn.¹⁰⁷

Předně je důležité zmínit, že „*Lisabonská smlouva na rozdíl od Ústavy pro Evropu nenahrazuje zakládající smlouvy ES/EHS, ale pouze je v některých aspektech pozměňuje a doplňuje.*“¹⁰⁸ Cíle Unie uvedené v Lisabonské smlouvě jsou, až na první cíl (podpora míru, svých hodnot a blahobytu svých obyvatel), definovány oproti Smlouvě o ústavě pro EU rozdílně.¹⁰⁹ Listina základních práv Evropské unie není oproti původnímu návrhu začleněna do textu Smluv, je na ni však odkázáno jako na právně závazný dokument, který byl vyhlášen v Evropském parlamentu den před podpisem Lisabonské smlouvy.¹¹⁰ Oficiální symbolika Evropské unie (hymna, vlajka, ad.), která byla některými státy ve Smlouvě o ústavě pro EU považována za kontroverzní, je z Lisabonské smlouvy vypuštěna¹¹¹ a symboly Unie tak nejsou v primárním právu upraveny.¹¹² To však nic nemění na faktu, že hymna i vlajka Evropské unie, stejně jako heslo, jednotná měna a „den“ Evropy¹¹³, jsou již několik let používány a bude tomu i nadále.¹¹⁴

Lisabonská smlouva dále zavádí oproti Smlouvě o Ústavě pro Evropu „*některá nová opatření ustanovení, a to v oblasti politiky životního prostředí a energetické politiky (viz čl. 191/1 SFEU), resp. článek 194/1 písm. d SFEU.*“

¹⁰⁷ OPEN EUROPE. *A guide to the constitutional treat* [online]. 2. edition. London: Open Europe, 2008[cit. 2011-06-23]. Dostupné z:

<http://www.openeurope.org.uk/Content/Documents/PDFs/guide.pdf>

¹⁰⁸ <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-constitution.html;jsessionid=CA46ABB28FC62F36C3B38F64B337A595>

¹⁰⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné na:

<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 8

¹¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné na:

<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 10

¹¹¹ <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-constitution.html;jsessionid=CA46ABB28FC62F36C3B38F64B337A595>

¹¹² TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 35

¹¹³ Symboly EU: hymna - Óda na radost z Deváté symfonie L. V. Beethovena , vlajka - kruh dvanácti zlatých hvězd na modrém podkladu, měna – euro, den Evropy – 9. květen

¹¹⁴ *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět.* [online]. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 19

¹¹⁵ V neposlední řadě též dochází k modifikaci hlasování kvalifikovanou většinou v Radě EU, což byla velmi citlivá otázka v diskuzích o návrhu Evropské ústavy.¹¹⁶

Pomineme-li však výše uvedené skutečnosti, leží před námi schválený dokument, který je již více jak dva roky v platnosti. Jaké hlavní změny Lisabonská smlouva přináší? Kromě zásadních změn ve fungování evropských institucích, což bude obsahem kapitol 4., 5. a 6., jsou v Lisabonské smlouvě zakotveny další, neméně významné změny, které zásadním způsobem ovlivnily fungování Evropské unie.

3.2. Základní změny vyplývající z přijetí Lisabonské smlouvy

Lisabonská smlouva¹¹⁷, která vešla v platnost 1. prosince 2009,¹¹⁸ novelizuje tři základní dokumenty: „*Smlouvu o Evropské unii (dále „SEU“)*, „*Smlouvu o založení Evropského společenství (dále „SES“)*, která bude nově nazvána *Smlouvou o fungování Evropské unie (dále „SFEU“)*, a *Smlouvu o založení Evropského společenství pro atomovou energii (dále „Smlouva o Euratomu“)*.¹¹⁹

Výraznou změnu doznaly přijetím Lisabonské smlouvy instituce Evropské unie, jejichž reforma bude podrobněji analyzována v dalších kapitolách. Smlouva s sebou ale nese další významné změny, které je nutno uvést a blíže specifikovat.

¹¹⁵ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 36

¹¹⁶ WP. Smlouva o Ústavě pro Evropu. In: *I15.cz: Vše podstatné za 15 minut* [online]. 2011 [cit. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://www.i15.cz/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

¹¹⁷ Plným názvem Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství

¹¹⁸ *Hlavní změny ve fungování EU. Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

¹¹⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 6

Právní subjektivita EU

Přijetím Lisabonské smlouvy získala Evropská unie právní subjektivitu. Ta byla do té doby přiznána jen Evropským společenstvím.¹²⁰

V Obecných ustanoveních Lisabonské smlouvy se uvádí: „*Unie je založena na této smlouvě a na Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouvy“). Tyto dvě smlouvy mají stejnou právní sílu.*¹²¹ Je zde také stanoveno, že „*Unie nahrazuje Evropské společenství a je jeho nástupkyní.*“¹²² Evropská Unie je tedy jakýsi „vyšší integrační prvek“, jež vytváří svou hospodářskou a měnovou unii, která má i svou jednotnou měnu - euro.¹²³

Hodnoty a cíle Unie, zásady demokratického řádu

Lisabonská smlouva definuje v článku 2 své cíle: „*Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel.*“¹²⁴ Vymezuje také hodnoty, které jsou závazné pro všechny členské státy. V nově vloženém článku 1a se praví, že „*Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin.*“¹²⁵ Stejně tak jsou Lisabonskou smlouvou potvrzeny tři důležité zásady pro zachování demokratického fungování, a to (i) „*Zásada demokratické rovnosti,*“ (ii) „*zásada zastupitelské demokracie*“ a (iii) „*zásada participativní demokracie.*“¹²⁶

Zrušení pilířové struktury a vymezení pravomocí Evropské unie

¹²⁰ *Analýza dopadu Lisabonské smlouvy* [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního Útvary ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010[cit. 2011-10-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, s. 13

¹²¹ Čl. 1/2 b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹²² Tamtéž

¹²³ Čl. 2, odst. 4, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ Čl. 1a, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹²⁶ Lisabonská smlouva: Demokratičtější a transparentnější Evropa. *Evropa* [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_cs.htm

Výstižně vyjádřila Waltraud Hakenberg v knize *Základy evropského práva Evropskou unii a její pilířovou strukturu jako matematickou rovnici*, kdy „*Evropská unie = Evropská společenství + 2*“¹²⁷, přičemž Evropská společenství (EHS, EURATOM a do roku 2002 také ESUO) představovala první pilíř. Pod číslem 2 se pak skrývala oblast (i) Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, což byl druhý pilíř, a (ii) Spolupráce ve věcech justice a vnitra, tedy třetí pilíř.¹²⁸

Tento tzv. pilířový chrám, zavedený Maastrichtskou smlouvou, je však Lisabonskou smlouvou zrušen a s ním také dochází ke změně v jednotlivých politikách (pravomocích) Evropské unie rozdělením kompetencí mezi Unii a členské státy.¹²⁹ V SEU je stanoveno, že „*Vymezení pravomocí Unie se řídí zásadou svěřeni pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.*“¹³⁰ Existují tři druhy pravomocí: (i) pravomoci výlučné, které jsou zcela v kompetenci Evropské unie a členské státy zde mohou zasahovat pouze s jejím svolením, (ii) sdílené, jež mohou členské státy vykonávat jen za předpokladu, že je již nevykonala Evropská unie, a (iii) pravomoci koordinované, které jsou v kompetenci členských států s podporou EU.¹³¹ V příloze A je zobrazeno, které oblasti spadají do té které politiky.

Vytvořením nové funkce vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který de facto nahrazuje funkci druhého pilíře, je pro tyto záležitosti svým způsobem stále zachován jakýsi „separátní pilíř“.¹³²

¹²⁷ HAKENBERG, Waltraud. *Základy Evropského práva*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 287 s. ISBN 80-7179-924-6, s. 15

¹²⁸ HAMULÁK, Ondrej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, 251 s. ISBN 978-808-7212-431, s. 21

¹²⁹ Fakta o EU: Změny po Lisabonské smlouvě. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>

¹³⁰ Čl. 5, SEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>

¹³¹ Politiky Evropské unie. *Evropská komise: Zastoupení v České republice* [online]. 2010 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/index_cs.htm

¹³² CRAIG, Paul. *The Treaty of Lisbon: Process, Architecture and Substance* [online]. *European Law Review*, 2008, 137 - 166 s. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.mendeley.com/research/the-treaty-of-lisbon-process-architecture-and-substance/>, s. 142

Listina základních práv Evropské unie

Listina základních práv byla již jako nezávazná deklarace připojena v roce 2000 ke Smlouvě z Nice.¹³³ V Evropské ústavě měla být Listina základních práv přímo její součástí, což se však v některých zemích nesetkalo s kladným ohlasem. Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost se stala Listina základních práv závazná pro 25 členských států, kromě Polska a Velké Británie, jež si vyjednaly výjimku.¹³⁴ Listina je k Lisabonské smlouvě připojena formou prohlášení, netvoří tak její formální součást ani se nejedná o mezinárodní smlouvu.¹³⁵ V článku 6 LS je platnost Listiny potvrzena následovně: „*Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze den 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy. Listina nijak nerozšiřuje pravomoci Unie vymezené ve Smlouvách*“.¹³⁶

Výjimku si také vyjednala Česká republika, avšak v jejím případě je platnost této výjimky zatím poněkud nejistá. Listina základních práv byla v ČR hlavní překážkou k podepsání Lisabonské smlouvy prezidentem Václavem Klausem, který měl obavy z prolomení Benešových dekretů v případě jejího přijetí.¹³⁷ Evropská unie nabídla zavedení výjimky z této listiny, se kterou Václav Klaus souhlasil. A tak mohlo dojít k ukončení procesu ratifikace i u nás. Bylo dojednáno, že výjimka bude zapracována do nejbližší přístupové smlouvy, kterou měla být pravděpodobně smlouva k rozšíření Evropské unie o Chorvatsko. Avšak toto není zcela jisté, neboť někteří právníci se domnívají,

¹³³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 11

¹³⁴ Listina základních práv EU. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00d2ba579f/Listina-z%C3%A1kladn%C3%ADch-pr%C3%A1v-EU.html>

¹³⁵ *Analýza dopadu Lisabonské smlouvy* [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního útvaru ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analýza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, s. 13

¹³⁶ Čl. 6, odst. 1, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹³⁷ Lisabonská smlouva není v rozporu s Ústavou České republiky. *Epravo.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-neni-v-rozporu-s-ustavou-ceske-republiky-58909.html>

že by měla být výjimka schválena zvlášť. V tom případě by ale mohla existovat hrozba, že některé státy výjimku nepodpoří.¹³⁸

Posílení postavení národních parlamentů a Evropského parlamentu

Role vnitrostátních parlamentů, jejichž hlavním úkolem je dohlížení na dodržování zásady subsidiarity, byla přijetím Lisabonské smlouvy značně posílena.¹³⁹ Ta mimo jiné zavádí mechanismus tzv. žluté a oranžové karty, pomocí kterého mohou vnitrostátní parlamenty lépe vznášet námitky v případě rozporu legislativních návrhů se zásadou subsidiarity a dbát tak na její dodržování.¹⁴⁰ S tímto také souvisí prodloužení lhůty, během které mohou parlamenty legislativní návrhy prověřit. Tato lhůta byla prodloužena z šesti na osm týdnů.¹⁴¹

Lisabonská smlouva také posiluje pravomoci Evropského parlamentu, jež jsou blíže popsány v šesté kapitole.

Evropská občanská (lidová) iniciativa

Nově založená občanská iniciativa umožňuje občanům Evropské unie, zapojit se do politik Unie pod heslem „I vy můžete určovat směr evropské politiky!“.¹⁴² Lisabonská smlouva však přesně definuje její pravidla: „*Nejméně jeden milion občanů Unie pocházejících z podstatného počtu členských států se může ujmout iniciativy a vyzvat Evropskou komisi, aby v rámci svých*

¹³⁸ Lisabonská smlouva rok poté - kdo si jí povšiml? *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-rok-pote-kdo-si-ji-povsiml-68890.html>

¹³⁹ Čl. 12, SEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>

¹⁴⁰ *Analýza dopadu Lisabonské smlouvy* [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního Útvaru ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analýza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, s. 20

¹⁴¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 13

¹⁴² Evropská občanská iniciativa: Oficiální registr. *Evropská komise* [online]. 2012 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>

pravomocí předložila vhodný návrh k otázkám, k nimž je podle mínění těchto občanů nezbytné přijetí právního aktu Unie pro účely provedení Smluv.“¹⁴³

V praxi by to potom znamenalo, že minimálně sedm občanů ze sedmi členských států (musí se jednat o občany EU oprávněné volit) může založit občanský výbor, ke kterému se musí připojit min. jeden milion občanů s bydlištěm v min. sedmi členských státech. Tato občanská iniciativa následně může vyzvat Evropskou komisi k navržení určitého právního předpisu, ovšem takového, který spadá do jejích pravomocí. Pokud by byl takovýto návrh legislativně schválen, získal by status právního předpisu EU.¹⁴⁴

Transparentnost jednání Rady

Již v Evropské ústavě bylo navrženo zesílit demokratickou odpovědnost Rady EU. Tento návrh nakonec převzala beze změny Lisabonská smlouva.¹⁴⁵ Změna byla včleněna do SEU a stanovuje, že „*Rada zasedá veřejně, pokud projednává návrh legislativního aktu a hlasuje o něm*“.¹⁴⁶ Všechna zasedání Rady proto mají dvě části – část veřejnou, určenou k projednávání zmíněných legislativních aktů, a neveřejnou, která je určena činností nelegislativního charakteru.¹⁴⁷

Nové funkce

Poměrně viditelnou změnou, kterou Lisabonská smlouva přináší, je zřízení dvou nových postů, jimiž jsou funkce Stálého předsedy Evropské rady a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Obě zmíněné funkce budou podrobněji analyzovány v následujících kapitolách (funkce Stálého předsedy v kapitole 5 a funkce vysokého představitele Unie v kapitole 4).

¹⁴³ Čl. 8b, odst. 4, Lisabonská smlouva. (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁴⁴ Evropská občanská iniciativa: Oficiální registr. *Evropská komise* [online]. 2012 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/basic-facts>

¹⁴⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 16

¹⁴⁶ Čl. 16, odst. 8, SEU, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>

¹⁴⁷ Tamtéž

Ustanovení o kvalifikované většině

Přijetím Lisabonské smlouvy došlo k zásadní úpravě ustanovení kvalifikované většiny. Nově stanovený systém bude platný od 1. listopadu 2014.¹⁴⁸ Tato změna bude detailně analyzována v páté kapitole.

Vstup do Evropské unie a vystoupení z ní

Smlouva o Evropské unii v článku 49 uvádí: „*Každý evropský stát, který uznává hodnoty uvedené v článku 2 a zavazuje se k jejich podpoře, může požádat o členství v Unii.*“¹⁴⁹ Podmínky vstupu nových států do EU Lisabonská smlouva nijak zvláště nezměnila. I nadále jsou platná tzv. Kodaňská kritéria, která musí žadatel o vstup do Evropské unie splnit.¹⁵⁰

Co však Lisabonská smlouva nově zavádí je možnost dobrovolného vystoupení členského státu z Unie.¹⁵¹ Stát, který chce učinit tento krok, musí informovat Evropskou radu, která pouze jeho rozhodnutí přijme. Pokud vystupující členský stát uzavře s Uní smlouvu o dalším uspořádání jejich vztahů, může vystoupit ke dni sjednanému v této smlouvě. V opačném případě může stát vystoupit až po dvou letech od oznámení svého rozhodnutí Evropské radě.¹⁵²

Doložka solidarity

Lisabonskou smlouvou byl do Smlouvy o fungování Evropské unie přidán článek upravující situace, v nichž jsou členské státy mezi sebou povinny jednat solidárně. Zejména se jedná o případy teroristického útoku, přírodních

¹⁴⁸ *Analýza dopadu Lisabonské smlouvy* [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního Útvary ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010[cit. 2011-10-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, s. 9

¹⁴⁹ Čl. 49, SEU, Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>, navštíveno dne: 6.2.2012

¹⁵⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 35

¹⁵¹ <http://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

¹⁵² KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 36 - 37

katastrof nebo pohrom způsobených člověkem.¹⁵³ V takových případech „*Unie uvede do pohotovosti veškeré nástroje, které má k dispozici, včetně vojenských prostředků poskytnutých členskými státy*“¹⁵⁴, aby ohroženému členskému státu na jeho žádost poskytla potřebnou pomoc.¹⁵⁵

¹⁵³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 37

¹⁵⁴ Čl. 222, SFEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0001:0012:CS:PDF>.

¹⁵⁵ *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět.* [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 20 - 21

4. REFORMA EVROPSKÉ KOMISE

*“Občas rád porovnávám vytvoření EU s organizací impérií. Máme sice rozlohu impéria, ale je zde velký rozdíl. Impéria byla obvykle vytvářena silou diktátu, centrální vůlí vnucenou druhým. Nyní zde máme první neimperální impérium.”*¹⁵⁶

J. M. Barroso

4.1. Evropská komise v institucionální struktuře EU

Mezi institucemi Evropské unie hraje Evropská komise velmi důležitou roli, neboť je zástupcem **nadnárodního principu**, „*tzn., že prosazuje zájmy EU jako celku a tvoří protiváhu zájmům jednotlivých členských států.*“¹⁵⁷

Komise je vzhledem ke svému úkolu podporovat „obecný zájem EU“ **orgánem iniciativním**, na základě čehož je předkladatelem návrhů právních aktů, **kontrolním**, neboť plní jakousi roli „strážce Smluv“ a zároveň také orgánem **výkonným**, kdy vyvíjí legislativní činnost.¹⁵⁸ V neposlední řadě také vydává a plní rozpočet, řídí programy a zajišťuje vnější zastupování EU kromě některých případů stanovených ve Smlouvách a společné zahraniční a bezpečnostní politiky, což přísluší funkci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, aj.¹⁵⁹

O návrzích a opatřeních předložených Komisí následně rozhoduje Rada EU jako orgán, který reprezentuje členské státy. „*Tímto způsobem je zajištěno, že na každém rozhodnutí se podílejí oba orgány, a tedy jsou respektovány jak zájmy Unie, tak většiny členských států.*“¹⁶⁰

¹⁵⁶ Prezident Komise J. M. Barroso, v rozhovoru pro The Brussels Journal, 11. června 2007. Dostupné z: <http://www.brusselsjournal.com/node/2546>

¹⁵⁷ <http://www.euroskop.cz/109/sekce/zakladni-informace/>

¹⁵⁸ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 168

¹⁵⁹ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁶⁰ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 58

Historie Evropské komise sahá již do roku 1951, kdy byla podepsaná tzv. Pařížská smlouva, v níž byla zakotvena institucionální struktura Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Jako nejdůležitější orgán, který měl největší pravomoci, byl ustaven Vysoký úřad, později Komise. Vysoký úřad se tehdy skládal z 9 členů volených na 6 let, z čehož jedna země mohla jmenovat maximálně 2 své zástupce. Prvním předsedou tohoto orgánu byl Jean Monnet.¹⁶¹

Sídlem Evropské komise je Brusel a Lucemburk. Komise má též v každém členském státě jednotlivá zastoupení (kanceláře).¹⁶² Její **funkční období je pětileté**, přičemž musí vzniknout do půl roku od voleb do Evropského parlamentu.¹⁶³

Komisi tvoří státní příslušníci jednotlivých členských států, kdy je každý členský stát zastoupen jedním komisařem. Současná Komise má **27 komisařů**, vč. předsedy a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (resp. vysokou představitelku Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku), který zároveň zastává post jednoho z místopředsedů Komise.¹⁶⁴ O tomto tématu blíže pojednává kapitola 4.2.2.

Současným **předsedou je José Manuel Barroso**, který byl zvolen již podruhé.¹⁶⁵ **Funkční období předsedy je stejné jako funkční období Evropské komise, tedy pětileté.**¹⁶⁶

¹⁶¹ FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2, s. 51

¹⁶² Evropská komise. *Evropská unie* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm

¹⁶³ BLAHUŠIAK, Igor. Fakta o EU: Evropská komise. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/109/sekce/zakladni-informace/>

¹⁶⁴ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁶⁵ poprvé v roce 2004, podruhé v roce 2009

¹⁶⁶ BLAHUŠIAK, Igor. Fakta o EU: Evropská komise. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/109/sekce/zakladni-informace/>

Vyslovit nedůvěru Komisi a rozpustit ji má právo jen Evropský parlament.¹⁶⁷ Jednotlivý člen Komise však může být k odstoupení vyzván předsedou Komise.¹⁶⁸

Úkolem Komise je především zastupovat a hájit zájmy Evropské unie a dohlížet na řádné vykonávání politik Unie, přičemž:¹⁶⁹

1. *„předkládá návrhy právních předpisů Parlamentu a Radě*
2. *spravuje rozpočet EU a přerozdělování finančních prostředků*
3. *dohlíží na dodržování evropského práva (spolu s Evropským soudním dvorem)*
4. *reprezentuje Evropskou unii na mezinárodní scéně (např. při uzavírání dohod mezi EU a ostatními zeměmi)“*

Zasedání Komise probíhá jednou týdně v bruselském sídle, v případě souběžného zasedání Evropského parlamentu zasedá Komise ve Štrasburku. Má okolo 25 000 zaměstnanců, přičemž 5 000 z nich tvoří překladatelé a tlumočníci.¹⁷⁰

4.2. Změny ve fungování Evropské komise

Lisabonská smlouva zavádí několik změn také ve fungování Komise, a to zejména vytvořením nové funkce vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, změnou způsobu volby předsedy Komise a konečně i změnou ve složení Komise, což je poněkud sporný bod, protože v konečném důsledku ke změně vlastně nedochází – viz následující kapitoly.

¹⁶⁷ Evropská komise. *Evropská unie* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z:

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm

¹⁶⁸ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁶⁹ Evropská komise. *Evropská unie* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm

¹⁷⁰ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 62

4.2.1 Vysoký představitel Unie

Často diskutovanou změnou, jež Lisabonská smlouva přináší, bylo vytvoření nové funkce vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Ta nahradila a personálně sloučila několik funkcí dohromady - funkci vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, dále funkci komisaře pro vnější vztahy, jenž je zároveň místopředsedou, a konečně funkci předsedy Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy.¹⁷¹

Samotná funkce vysokého představitele Unie je v Lisabonské smlouvě vymezena následovně: „*Vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky*“.¹⁷² Dosavadní funkce vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, která byla vytvořena v roce 1999 na základě Amsterodamské smlouvy a již zastával Javier Solana,¹⁷³ měla omezená práva pro vyjednávání, tuto roli měl spíše předseda předsedajícího členského státu a ostatní členské státy. Lisabonská smlouva dává vysokému představiteli Unie mnohem větší flexibilitu.¹⁷⁴

Podstata ustanovení funkce vysokého představitele Unie však zůstala v Lisabonské smlouvě stejná jako v odmítnuté Ústavě pro Evropu.¹⁷⁵

Vysokého představitele Unie jmenuje kvalifikovanou většinou Evropská rada se souhlasem předsedy Komise, která ho může také odvolat.¹⁷⁶

¹⁷¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 18

¹⁷² Čl. 9e, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁷³ Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku / Evropská služba pro vnější činnost. In: *Informativní přehled*. Brusel: Generální sekretariát Rady EU, 2009. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Background-HighRepresentative_CS.pdf.

¹⁷⁴ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment* [online]. London: Authority of the House of Lords, 2008 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.just.ro/Portals/0/Analiza%20aprofundat%C4%83%20a%20impactului%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.pdf>, s. 190

¹⁷⁵ CRAIG, Paul. *The Treaty of Lisbon: Process, Architecture and Substance* [online]. European Law Review, 2008, 137 - 166 s. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.mendeley.com/research/the-treaty-of-lisbon-process-architecture-and-substance/>, s. 156

Do této nové funkce byla po dohodě předsedů vlád a hlav členských států jmenována již 19. listopadu 2009 na neformálním zasedání britská baronka Catherine Margaret Ashton.¹⁷⁷

4.2.2 Předseda Evropské komise

Lisabonská smlouva přesně stanovuje činnost předsedy Komise. Ten „a) vymezuje směry, v jejichž rámci Komise plní své úkoly, b) rozhoduje o vnitřní organizaci Komise (...) a c) jmenuje místopředsedy, kromě vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, z řad členů Komise.“¹⁷⁸

K výrazné změně došlo ve způsobu volby předsedy, jenž byl doposud jmenován Evropskou radou a následně schválen Evropským parlamentem. Přijetím Lisabonské smlouvy, která posiluje vliv Evropského parlamentu, se způsob volby mění následovně:¹⁷⁹ Nový předseda bude volen většinou hlasů členů Evropského parlamentu, kterému bude kandidát na funkci předsedy Komise navržen Evropskou radou. Evropská rada musí při volbě kandidáta přihlídnout k výsledkům voleb do Evropského parlamentu a následně jej zvolit kvalifikovanou většinou.¹⁸⁰ Tento způsob bude poprvé použit v roce 2014, kdy končí funkční období celé Komise i jejího předsedy.

4.2.3 Složení Komise

Současná Evropská komise pro funkční období 2009 – 2014 má 27 komisařů, z nichž jeden komisař je předseda Komise, sedm komisařů je místopředsedou, přičemž jeden z předsedů zároveň zastává nově založenou

¹⁷⁶ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 170

¹⁷⁷ Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku / Evropská služba pro vnější činnost. In: *Informativní přehled*. Brusel: Generální sekretariát Rady EU, 2009. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Background-HighRepresentative_CS.pdf.

¹⁷⁸ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁷⁹ PELTRÁM, Antonín et al. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada Publishing, 2009, 143 s. ISBN 978-80-247-2849-0, s. 67

¹⁸⁰ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

funkci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.¹⁸¹

Jednotliví členové Komise jsou vybíráni dle několika kritérií, a to dle celkové způsobilosti, tedy schopností, jež mají, evropanství, neboli svého zájmu o Evropu a svého nasazení pro ni a také na základě záruky nezávislosti. Kandidáty, jež splňují všechna uvedená kritéria, předkládají jednotlivé členské státy. Takto vybraní kandidáti jsou následně Radou EU a předsedou Komise na základě jejich vzájemné dohody navrženi na jmenování, musí být však schváleni Evropským parlamentem jako celek (vč. předsedy a vysokého představitele Unie). V případě schválení kandidátů Evropským parlamentem rozhodne Evropská rada o jmenování členů kvalifikovanou většinou.¹⁸²

Přestože jsou komisaři příslušníky členských států, kteří je do funkce navrhli, musí být při výkonu své funkce na svých státech zcela nezávislí. Nejsou totiž jejich reprezentanty jako je tomu u Evropského parlamentu, jejich úkolem je prosazovat pouze zájmy a stanoviska Evropské unie.¹⁸³

Členské státy tak nesmí žádným způsobem komisaře v jejich rozhodnutích ovlivňovat a komisaři nesmí vyžadovat ani přijímat pokyny od žádných subjektů.¹⁸⁴ Navíc „během funkčního období nesmějí členové Komise vykonávat žádnou jinou výdělečnou nebo nevýdělečnou profesionální činnost.“¹⁸⁵ Avšak stoprocentní nezávislost komisařů na svých členských státech zřejmě není možná. Jak uvádí Vladimír Týč ve své knize Základy práva Evropské unie pro ekonomy, v případě komisařů se většinou jedná o bývalé vysoce postavené politiky v daných státech, kteří navazují na svou politickou kariéru, a mohou tak mnohdy rozhodovat ve stejném duchu, aniž by dostávali pokyny, jak jednat.¹⁸⁶

¹⁸¹ Složení Evropské komise. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8891/sekce/slozeni-evropske-komise-2010-2014/>

¹⁸² TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 169

¹⁸³ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 60

¹⁸⁴ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁸⁵ Čl 217, odst. 2, pododst. 1 a 2, SES. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1749-8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>

¹⁸⁶ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 61

Vzhledem k vysokému počtu komisařů způsobenému rozšiřováním Evropské unie na současných 27 členských států, kdy se počet členů rovná počtu států, vyvstaly obavy ze ztráty flexibility a operativnosti Komise. Stejně tak by došlo ke zbytečně velkému „roztříštění“ daných oblastí, za něž jsou jednotliví komisaři zodpovědní.¹⁸⁷ Lisabonská smlouva měla tento problém vyřešit. Jejím přijetím by mělo od 1. listopadu 2014 dojít k zásadní změně ve složení Evropské komise, kdy by se měl počet komisařů snížit ze stávajících 27 na 18. Těchto 18 komisařů by reprezentovalo dvě třetiny členských států.¹⁸⁸ Lisabonská smlouva stanovuje pravidlo výběru jednotlivých členů následovně: „Členové komise jsou vybráni ze státních příslušníků členských států na základě systému naprosto rovné rotace mezi členskými státy umožňujícího odrážet demografickou a zeměpisnou různorodost všech členských států“.¹⁸⁹ Pravidlo pro princip rotace má stanovit jednomyslně Evropská Rada v souladu se SFEU.¹⁹⁰ Nicméně, v SEU je uvedeno, že se bude Komise skládat z počtu odpovídajícímu dvěma třetinám členských států, „nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně o změně tohoto počtu jinak“.¹⁹¹ Právě obava ze ztráty komisaře byla v Irsku důvodem k odmítnutí Lisabonské smlouvy v prvním referendu. Toto bylo vyřešeno výjimkou pro Irsko, které si nakonec může ponechat „svého“ komisaře. Evropská rada se následně v prosinci 2008 shodla na tom, že pokud bude Lisabonská smlouva přijata, mělo by se přijmout rozhodnutí zaručující jednoho komisaře pro jeden členský stát i po roce

¹⁸⁷ PELTRÁM, Antonín et al. *Evropská integrace a Česká republika*.

Praha: Grada Publishing, 2009, 143 s. ISBN 978-80-247-2849-0, s. 68

¹⁸⁸ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 19

¹⁸⁹ Čl. 9d, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 19

¹⁹¹ Čl. 17, SEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>.

2014.¹⁹² Tato rozhodnutí by mělo být zapracováno do smlouvy, která se připravuje ke vstupu Chorvatska do Evropské unie.¹⁹³

Otázkou nyní zůstává, jak dlouho bude proces vstupu Chorvatska do Evropské unie trvat, aby se případná změna stihla do chystané smlouvy zapracovat ještě před začátkem platnosti nového složení Komise.

Důležité je také zmínit, že každý komisař je zodpovědný za jednu oblast (resp. více oblastí), která mu byla svěřena předsedou. Toto je nejlépe vidět na přehledu eurokomisařů a jejich přidělených resortů v příloze B.

¹⁹² *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět.* [online]. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 15

¹⁹³ *Lisabonská smlouva rok poté - kdo si jí povšiml?* *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-rok-pote-kdo-si-ji-povsiml-68890.html>

5. REFORMA RADY EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÉ RADY

„Úkolem stálého předsedy je dále zvýraznit a prohloubit všeobecně sdílené směřování a řízení Unie. Nic víc, nic méně. Kudy se budeme ubírat? Jak budeme vyjednávat se svými sousedy? Kdo jsou naši významní partneři ve světě? Kde chceme být za deset nebo dvacet let? To jsou zásadní témata.“¹⁹⁴

Herman Van Rompuy

5.1. Rada Evropské unie a Evropská rada v institucionální struktuře EU

5.1.1 Rada Evropské unie v institucionální struktuře EU

Rada Evropské unie (dále Rada) je orgánem reprezentujícím zájmy členských států, jež jsou v ní zastoupeny svými vládami, resp. ministry svých vlád, kteří jsou v tomto ohledu zmocnění za daný stát jednat, a kteří zároveň zodpovídají za dané odvětví. Dříve proto také nesla název Rada ministrů, který je někdy používán i dnes.¹⁹⁵ „Rada vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci.“¹⁹⁶ Jde o instituci mezivládní povahy, která nemá stálé složení.¹⁹⁷

Sídlem Rady EU je Brusel a Lucemburk, kde rada oficiálně zasedá, avšak neoficiální zasedání mohou probíhat i v předsednických zemích.¹⁹⁸

Hlavními úkoly Rady jsou (i) schvalování zákonů EU, (ii) koordinace hlavních směrů hospodářských politik členských států EU, (iii) podepisování

¹⁹⁴ Viz projev Hermana V. Rompuy v Bruselu dne 24. 2. 2010. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/the-president/speeches?lang=en>

¹⁹⁵ TÝČ, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 64

¹⁹⁶ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

¹⁹⁷ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 163 - 164

¹⁹⁸ BLAHUŠIAK, Igor. Rada Evropské unie. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/98/91/clanek/rada-evropske-unie---zakladni-informace/>

dohod mezi Evropskou unií a dalšími zeměmi, (iv) schvalování ročního rozpočtu EU, (v) rozvíjení zahraniční a obranné politiky EU a (vi) koordinace spolupráci mezi soudními orgány a policejními složkami členských států.¹⁹⁹

Předsednictví Rady se každých šest měsíců mění. Jednotlivé členské státy se v čele Rady střídají dle pořadí, které bylo stanoveno až do roku 2020. V minulosti platilo pravidlo, kdy v trojici předsedů, která je založena na principu minulý, současný a budoucí předseda, figuroval vždy jeden velký členský stát. Toto však vzhledem k velkému počtu malých států přestalo v roce 2011 platit.²⁰⁰

Hlasování doznalo přijetím Lisabonské smlouvy výraznou změnu. Obecně platí, že „*nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou*“.²⁰¹ Tato změna bude podrobně analyzována v kapitole 5.2.1.

Složení Rady EU prošlo za dobu jejího fungování určitým vývojem. V 90. letech minulého století zasedala Rada ve 22 složeních, následně byl počet v roce 2000 snížen na 16 formací. Ke snížení počtu formací došlo ještě o dva roky později, kdy Rada zasedala v 9 složeních. K poslední změně došlo po přijetí Lisabonské smlouvy, tentokrát k navýšení z 9 formací na 10.²⁰² Tato změna bude také analyzována v kapitole 5.2.1.

5.1.2 Evropská rada v institucionální struktuře EU

Institucí, která byla Lisabonskou smlouvou oficiálně zařazena jako sedmý úřední orgán Evropské unie, je Evropská rada.²⁰³ Její historie ale sahá mnohem dál. Tato instituce se zrodila z pravidelných neformálních konferencí nejvyšších představitelů členských států EU v roce 1974. O rok později se

¹⁹⁹ Rada Evropské unie. *Europa.eu* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm

²⁰⁰ TÝČ, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 64

²⁰¹ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁰² Složení Rady. *Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations?lang=cs>

²⁰³ Evropská rada. *Europa.eu* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_cs.htm

v Dublinu konal první summit. Přijetím JEA byla Evropská rada zařazena do institucionální struktury a také začal být používán název „Evropská rada“.²⁰⁴ Oficiální status získala v roce 1992 podepsáním Maastrichtské smlouvy, v níž je uvedeno, že „*Evropská rada dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje obecné politické směry tohoto rozvoje.*“²⁰⁵

Evropská rada je strategickým orgánem, který řeší závažné politické problémy. Nevykonává legislativní funkci. „*Neschvaluje právní normy, ale přijímá politická rozhodnutí o prioritách budoucího vývoje.*“²⁰⁶

Tvoří ji hlavy členských států nebo jednotliví předsedové vlád, dále její předseda a předseda Komise. Tito se účastní zasedání Evropské rady, mnohdy médií označovaného jako „evropský summit“.²⁰⁷ Těchto jednání se nově účastní i vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.²⁰⁸ Zasedání Evropské rady probíhá dvakrát za půl roku, resp. čtyřikrát do roka, a je svoláváno předsedou. Ve výjimečných situacích může být předsedou svoláno mimořádné zasedání.²⁰⁹ Evropská rada se schází ve svém sídle v Bruselu, mimořádná jednání mohou probíhat v zemi, která právě předsedá Radě Evropské unie.²¹⁰

V článku 9b Lisabonské smlouvy je uvedeno: „*Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Evropská rada konsensem*“²¹¹, což znamená, že se hlavy jednotlivých členských států musí ve svých závěrech jednomyslně usnést.

²⁰⁴ BLAHUŠIAK, Igor. Evropská rada. Euroskop.cz: Věcně o Evropě [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/90/sekce/zakladni-informace/>

²⁰⁵ Smlouva o Evropské unii (původní verze), Hlava I, Čl. D, dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf

²⁰⁶ BLAHUŠIAK, Igor. Evropská rada. Euroskop.cz: Věcně o Evropě [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/90/sekce/zakladni-informace/>

²⁰⁷ TÝČ, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 71

²⁰⁸ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁰⁹ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 150

²¹⁰ BLAHUŠIAK, Igor. Evropská rada. Euroskop.cz: Věcně o Evropě [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/90/sekce/zakladni-informace/>

²¹¹ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

„SFEU nově upravuje možnost zdržet se hlasování.“²¹² Případy, v nichž se hlasuje kvalifikovanou většinou, jsou stanoveny v SFEU v článku 236.²¹³

Stálým předsedou Evropské rady je od 1. prosince 2009 bývalý předseda belgické vlády Herman Van Rompuy, který byl 1. března 2012 do této funkce zvolen podruhé. Předseda je volen na dvouapůlleté funkční období, přičemž může být zvolen maximálně dvakrát za sebou.²¹⁴ Funkce stálého předsedy bude podrobněji popsána v této kapitole, v oddílu 5.2.2.

5.2. Změny ve fungování Rady EU a Evropské rady

5.2.1 Změny ve fungování Rady EU

Úloha Rady jako takové zůstává téměř beze změn. Spolu s Evropským parlamentem i nadále schvaluje legislativní návrhy a rozpočet a stále hraje důležitou roli při rozhodování ve věcech spojených s koordinací hospodářské politiky a politiky zahraniční a bezpečnostní.²¹⁵ Ke změnám však došlo zejména ve složení Rady a ve způsobu hlasování – viz kapitoly níže.

Změna ve složení Rady

Přijetím Lisabonské smlouvy došlo ke změně složení, resp. ke změně počtu tzv. formací Rady. Těch bylo před přijetím Lisabonské smlouvy devět, platností této Smlouvy se počet navýšil na číslo deset. Původní Rada pro

²¹² KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 17, 18

²¹³ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 150

²¹⁴ President Van Rompuy elected for a second term. European Council [online]. 2012 [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/president-van-rompuy-re-elected-for-a-second-term?lang=en>

²¹⁵ Lisabonská smlouva: Efektivní a moderní instituce. *Europa* [online]. [cit. 2011-12-15]. Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_cs.htm

všeobecné záležitosti a vnější vztahy byla rozdělena na dvě formace, a to na Radu pro obecné záležitosti a Radu pro zahraniční věci.²¹⁶

Nejvýznamnějšími formacemi jsou výše uvedené dvě Rady, přičemž Rada pro obecné záležitosti dle Lisabonské smlouvy „zajišťuje soudržnost prací jednotlivých formací Rady. Ve spojení s předsedou Evropské rady a Komisí připravuje zasedání Evropské rady a zajišťuje jejich návaznost.“²¹⁷ Měla by tedy dohlížet zejména na to, aby se práce jednotlivých formací Rady nepřekrývaly a rozhodnutí, jež jsou přijata, by měla být v souladu.²¹⁸

Oproti tomu Rada pro zahraniční věci „vytváří vnější činnost Unie podle strategických směrů vymezených Evropskou radou a zajišťuje soudržnost činnosti Unie.“²¹⁹ To znamená, že se realizují cíle, které stanovila Evropská rada a zejména se musí dohlížet na to, aby byla zahraniční politika, která je prováděna ostatními institucemi, jednotná.²²⁰

Jednotlivým formacím Rady předsedají na základě rovné rotace zástupci členských států v Radě. Výjimkou je formace Rady pro zahraniční věci, které předsedá vysoký představitel Unie pro zahraniční věci.²²¹

Nové složení evropské rady:²²²

- Rada pro všeobecné záležitosti (GAC)
- Rada pro zahraniční věci (FAC)
- Rada hospodářské a finanční záležitosti (ECOFIN)
- Rada pro spravedlnost a vnějškové věci (JHA)

²¹⁶ BLAHUŠIAK, Igor. Rada Evropské unie. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/98/91/clanek/rada-evropske-unie---zakladni-informace/>

²¹⁷ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²¹⁸ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 164

²¹⁹ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²²⁰ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 164

²²¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>>, s. 18

²²² BLAHUŠIAK, Igor. Rada Evropské unie. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/98/91/clanek/rada-evropske-unie---zakladni-informace/>

- Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdravotnictví a spotřebitelské záležitosti (EPSCO)
- Rada pro konkurenceschopnost (Competitiveness Council)
- Rada pro dopravu, telekomunikace a energetiku (TTE)
- Rada pro zemědělství a rybolov (Agriculture and Fisheries Council)
- Rada pro životní prostředí (Environment Council)
- Rada pro školství, mládež a kulturu (EYC)

Změna způsobu hlasování v Radě EU

Rada EU může rozhodovat třemi způsoby: (i) jednomyslně, (ii) prostou většinou nebo (iii) kvalifikovanou většinou. Jednomyslně se v současnosti rozhoduje jen v několika málo oblastech, jako například v případě společné zahraniční a bezpečnostní politiky, apod. Málo časté je také rozhodování pomocí prosté většiny, která je tvořena min. 14 hlasy z celkového počtu 27 hlasů (každý stát má po jednom hlasu). Tento způsob hlasování je používán pouze u otázek procedurálního charakteru.²²³

Nejčastěji podle dosavadních pravidel rozhoduje Rada tzv. kvalifikovanou většinou, a to přibližně v 80 % případů.²²⁴ Užití tohoto způsobu hlasování upravuje Lisabonská smlouva následovně: „*Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou*“.²²⁵ Z tohoto ustanovení vyplývá, že hlasování kvalifikovanou většinou bude na základě platnosti Lisabonské smlouvy užíváno automaticky, naopak jednomyslné hlasování bude používáno spíše ve výjimečných případech. Lisabonská smlouva dále vymezuje kvalifikovanou jako takovou. Toto vymezení však začne platit až od 1. listopadu 2014. Do té doby bude platit stávající systém, který byl zaveden Smlouvou z Nice, a který přiděluje členským státům tzv. vážený počet hlasů, podle počtu obyvatel v daném státu. Celkem mají všechny členské státy

²²³ TÝČ, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, 65 - 66

²²⁴ PELTRÁM, Antonín et al. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada Publishing, 2009, 143 s. ISBN 978-80-247-2849-0, s. 57

²²⁵ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

dohromady 345 hlasů.²²⁶ V tabulce níže je uvedeno, jak jsou tyto vážené hlasy rozděleny mezi jednotlivé státy. Nejvíce hlasů mají největší státy, tedy Německo, Francie, Itálie a Velká Británie, naopak nejmenší státy mají nejméně hlasů. Česká republika disponuje, stejně jako Belgie, Řecko, Maďarsko a Portugalsko, dvanácti hlasy.

Tabulka 1: Aktuální rozdělení hlasů mezi členské státy

Rozdělení hlasů mezi členské státy	
Německo, Francie, Itálie, Velká Británie	29
Španělsko, Polsko	27
Rumunsko	14
Nizozemsko	13
Belgie, Česká republika, Řecko, Maďarsko, Portugalsko	12
Rakousko, Bulharsko, Švédsko	10
Dánsko, Irsko, Litva, Slovensko, Finsko	7
Kypr, Estonsko, Lotyšsko, Lucembursko, Slovinsko	4
Malta	3
CELKEM	345

Zdroj: Rada Evropské unie, dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/council?lang=cs>

Rada rozhoduje buď na návrh Komise, nebo bez jejího návrhu. V prvním případě je nutné, aby hlasovalo pro přijetí návrhu alespoň 255 hlasů, v druhém případě je také potřeba nejméně 255 hlasů, avšak navíc musí tyto hlasy reprezentovat minimálně dvě třetiny všech členských států.²²⁷

Podle nového systému, zavedeného Lisabonskou smlouvou a platného od 1. listopadu 2014, se bude kvalifikovaná většina určovat tzv. pravidlem „dvojitá většina států“²²⁸ a je vymezena Lisabonskou smlouvou „jako nejméně 55 % členů Rady, tvořených nejméně patnácti z nich a zastupujících členské státy,

²²⁶ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 25

²²⁷ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 25

²²⁸ Lisabonská smlouva: Efektivní a moderní instituce. *Evropa* [online]. [cit. 2011-12-15]. Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_cs.htm

kteří představují nejméně 65 % obyvatelstva Unie“.²²⁹ V praxi to bude znamenat, že pro schválení návrhu Komise bude nutný souhlas nejméně 55 % členských zemí, v nichž žije alespoň 65 % všech obyvatel Evropské unie.²³⁰ V případě, že Rada nebude hlasovat na návrh Komise, musí hlasovat pro 72 % členských států disponujících minimálně 65 % obyvatel Evropské unie.²³¹

Porovnání váhy hlasů jednotlivých států před přijetím tohoto opatření a následně po jeho přijetí v roce 2014 je nejlépe vidět v příloze C. Z tabulky je zřejmé, že velké státy si oproti stávajícímu stavu polepší. V případě České republiky znamená přijetí nového systému oslabení jejího vlivu v Radě, „a to jak absolutně, tak i ve vztahu k velkým členským státům, neboť počet hlasů v Radě přidělený České republice podle Smlouvy z Nice je vyšší, než by odpovídalo počtu obyvatel. Praktický význam číselně vyjádřené váhy hlasu České republiky v novém systému hlasování nelze automaticky srovnávat s dosavadní vahou České republiky bez přihlídnutí ke konkrétnímu kontextu“.²³²

Lisabonská smlouva také upravuje složení tzv. blokační menšiny, kterou „musí tvořit nejméně čtyři členové Rady (...)“.²³³ Pokud tito čtyři členové návrh vetují, není již následně možné o návrhu rozhodnout kvalifikovanou většinou.²³⁴

Na základě Přečodných ustanovení je ještě v letech 2014 až 2017 možné požádat o hlasování dle stávajícího systému.²³⁵

²²⁹ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²³⁰ Lisabonská smlouva dává Evropě vyšší rychlost. *Epravo.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-dava-evrope-vyssi-rychlost-59291.html>

²³¹ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 166

²³² KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 29 - 30

²³³ Čl. 9c, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²³⁴ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 166

²³⁵ *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět.* [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 16

5.2.2 Změny ve fungování Evropské rady

Přijetím Lisabonské smlouvy došlo ve fungování Evropské rady ke dvěma výraznějším změnám. Cílem těchto změn bylo zejména zlepšení práce a zefektivnění rozhodovacích procesů nutných pro směřování a akceschopnost Evropské rady.²³⁶

Postavení Evropské rady

Od 1. prosince 2009 byla Evropská rada formálně zařazena mezi orgány Unie.²³⁷ Otázkou je, zda byla tato změna nutná a zda znamená zjednodušení dosavadního systému? Dle vyjádření významného britského proevropského politika Brendana Donnelly by jen málokdo nesouhlasil s tím, že Evropská rada již před přijetím Lisabonské smlouvy měla právo stanovovat hlavní politické priority a směr Evropské unie, s čímž se prakticky shoduje i tvrzení Komise, podle které se jedná o velmi malou změnu nemající příliš velký praktický dopad. Naopak profesor William Wallace se domnívá, že zařazení Evropské rady mezi orgány EU právě v tento okamžik je smysluplným krokem, který reflektuje skutečnost.²³⁸

Stálý předseda Evropské rady

Nejvýraznější a také jistě nejdiskutovanější změnou, ke které v Evropské radě došlo, je vytvoření zcela nové funkce stálého předsedy Evropské rady. V angličtině je pro tuto funkci užíván pojem „A full-time President of the European Council“, z čehož u nás vzniklo neoficiální a nepřesné „novinářské“

²³⁶ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment* [online]. London: Authority of the House of Lords, 2008 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.just.ro/Portals/0/Analiza%20aprofundat%C4%83%20a%20impactului%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.pdf>, s. 48

²³⁷ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 16

²³⁸ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment* [online]. London: Authority of the House of Lords, 2008 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.just.ro/Portals/0/Analiza%20aprofundat%C4%83%20a%20impactului%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.pdf>, s. 40

označení „prezident Evropské unie“.²³⁹ Slovo „president“ je však v angličtině vnímáno stejně jako slovo „předseda“ u nás, tedy člověk, který předsedá některým orgánům EU. Oproti některým zavádějícím informacím se tedy nejedná o prezidenta ve smyslu, jak jej běžně vnímáme, tzn. orgánu stojícího v čele jednotlivých států.²⁴⁰

Stálý předseda je volen Evropskou radou, a to kvalifikovanou většinou na dvouapůlleté funkční období, zvolen může být maximálně dvakrát po sobě, přičemž nesmí zastávat žádnou jinou vnitrostátní funkci.²⁴¹ Předseda není nikterak závislý na rotaci předsednictví členských států a ani není žádným členským státem vázán, čímž získává jakési nadnárodní postavení.²⁴²

Předseda má dle Lisabonské smlouvy pět hlavních rolí: „a) *předsedá Evropské radě a vede její jednání*“²⁴³, což zcela mění dosavadní systém fungování, kdy předsednictví v Evropské radě příslušelo vždy ministerskému předsedovi nebo prezidentovi toho členského státu, který v daném období předsedal Radě ministrů, a jež se měnilo každých šest měsíců²⁴⁴; „b) *ve spolupráci s předsedou Komise a na základě práce Rady pro obecné záležitosti zajišťuje přípravu a kontinuitu jednání Evropské rady*“²⁴⁵, přičemž musí předvídat další kroky, jež jsou nutné pro dosažení adekvátních výsledků²⁴⁶; „c) *usiluje o usnadnění soudržnosti a konsensu uvnitř Evropské rady*“²⁴⁷, je tedy jakýmsi „mediátorem“ v případě názorových neshod mezi členy Evropské rady

²³⁹ TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-60-8, s. 71

²⁴⁰ *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět*. [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 13

²⁴¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 17, 18

²⁴² TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 151

²⁴³ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁴⁴ *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět*. [online]. Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR. Praha, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf, s. 13

²⁴⁵ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁴⁶ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 151

²⁴⁷ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

a jeho cílem je dosažení kompromisu; „d) po každém zasedání Evropské rady předkládá zprávu Evropskému parlamentu“²⁴⁸, jež mu, a také veřejnosti, slouží jako materiál zprostředkující práci Evropské rady, stejně tak poskytuje důkaz transparentnosti jednání²⁴⁹; a nakonec e) zastupuje Unii navenek ve věcech, jež se týkají společné zahraniční a bezpečnostní politiky, avšak bez ohrožení pravomocí vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.²⁵⁰

Posledně zmíněný bod přinesl řadu diskuzí ohledně nejasného rozdělení rolí mezi stálým předsedou Evropské rady, předsedou Komise a vysokým představitelem Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku z pohledu zbytku světa. Obavy spočívaly v možnosti nepochopení, kdo vlastně za Evropskou unii navenek mluví. Generální sekretář Asociace pro transevropská politická studia Graham Avery varoval, že Lisabonská smlouva vytváří jakýsi nový „trojúhelník zahraničních záležitostí“. Charles Grant, ředitel Centra pro evropské reformy (CER), je toho názoru, že je tento „trojúhelník“ reálnou hrozbou, ačkoli kdyby prý nefungoval perfektně, nemohlo by to být horší, než fungování dosavadního systému.²⁵¹

Spory se také vedly o nutnost zřízení tohoto postu jako takového. Dalším rozšiřováním Evropské unie a s tím spojenou nutností institucionální změny, bylo vytvoření podobné funkce spíše logickým vyústěním celého procesu. Stálý předseda, jehož funkční období je dvouapůlleté a není tak omezeno pouze na dobu předsednictví členského státu, má jistě mnohem větší vyjednávací schopnosti a vyšší autoritu a respekt, než tzv. „rotující“ předseda členského státu. Za dobu své působnosti má možnost zabývat se širším okruhem témat politické agendy a obsáhnout minimálně ty majoritní. Vzhledem k délce svého funkčního období může lépe proniknout do daných

²⁴⁸ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁴⁹ TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 151

²⁵⁰ Čl. 9b, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁵¹ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment* [online]. London: Authority of the House of Lords, 2008 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.just.ro/Portals/0/Analiza%20aprofundat%C4%83%20a%20impactului%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.pdf>, s. 44

problematik a na základě úzké spolupráce s předsedy rotujících předsednictví může lépe koordinovat společné politiky, zajistit lepší kontinuitu mezi jednotlivými předsednictvími a tím pádem snáze zajistit dosažení vytyčených cílů.²⁵²

Avšak vzhledem ke skutečnosti, že je stálý předseda vybaven určitými pravomocemi a prostředky pro jejich výkon, je nanejvýše vhodné ustanovení příslušné koordinace mezi stálým předsedou Evropské rady a předsedy vlád či prezidenty států vykonávajících předsednictví.²⁵³

Předseda vlády předsednické země zůstává zodpovědný jak za program, tak i za výsledky předsednictví své země v Radě Evropské unie, stejně tak mu není snížena zodpovědnost za jeho díl v 18měsíčním společném programu předsednického tria.²⁵⁴

Bylo by zajímavé zhodnotit přínos funkce stálého předsedy, k čemuž by však bylo zapotřebí vypracovat podrobnou „Cost-benefit analýzu“, což bohužel není obsahem této práce.

²⁵² JOINT STUDY CEPS, EGMONT and EPC. *The Treaty of Lisbon: Implementing the Institutional Innovations* [online]. Brusel, 2007 [cit. 2012-03-08]. ISBN 978-2-930432-12-0. Dostupné z: http://www.egmontinstitute.be/SD/Joint_Study_complet.pdf, s. 51

²⁵³ Tamtéž, s. 50

²⁵⁴ *Analýza dopadu Lisabonské smlouvy* [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního útvaru ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analýza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, s. 5

6. REFORMA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

„Neexistuje „my“ nebo „vy“. Můžeme hlasitě a jasně říci, že tato Evropa patří nám všem.“²⁵⁵

Jerzy Buzek

6.1. Evropský parlament v institucionální struktuře EU

Fungování Evropské unie je založeno na zastupitelské demokracii, občané jsou na úrovni EU přímo zastoupeni v Evropském parlamentu.²⁵⁶ „Evropský parlament se skládá ze zástupců občanů Unie.“²⁵⁷ Parlament je jediným přímo voleným orgánem EU.²⁵⁸ V institucionální struktuře Unie představuje orgán reprezentující zájmy jednotlivých členských států, resp. jejich občanů. Jedná se o stálý kolektivní orgán, který dohlíží na demokratické fungování zejm. Evropské komise a spolu s Radou je zodpovědný za projednávání a schvalování právních aktů Evropské unie, stejně jako jejího rozpočtu.²⁵⁹

Počet poslanců Parlamentu s každým rozšířením EU stoupal. Změnu přináší až Lisabonská smlouva.²⁶⁰ V současné době, tedy po posledních volbách, které proběhly v roce 2009, má Parlament 754 členů, tj. 753 poslanců a předsedu. Nejvíce poslanců, celkem 99, má Německo, nejméně, 6 (což je minimální stanovený počet²⁶¹), mají Estonsko, Kypr, Lucembursko a Malta.

²⁵⁵ V originále: „...There is no ‚us‘ and ‚you‘. We can say loud and clear that this Europe belongs to us all...“, dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/president/en/index.html>

²⁵⁶ Čl. 10 odst. 1 a 2, SEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>.

²⁵⁷ Čl. 9a, odst. 2, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁵⁸ Evropský parlament a Lisabonská smlouva. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0042423726/Parlament-a-Lisabonsk%C3%A1-smlouva.html>

²⁵⁹ Evropský parlament. *Europa.eu* [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm

²⁶⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 17

²⁶¹ Tamtéž, s. 17

Česká republika obsadila 22 mandátů.²⁶² Od roku 1979 jsou členové Parlamentu voleni ve všeobecných a přímých volbách svobodným a tajným hlasováním občany EU.²⁶³

Volby do Parlamentu probíhají každých pět let, poslanci Evropského parlamentu tedy zastávají pětileté funkční období. „*Volební systém do Evropského parlamentu není jednotný, liší se podle tradic a ústavních pravidel jednotlivých členských zemí.*“²⁶⁴

Volba jednotlivých členů Parlamentu by se měla v budoucnu konat jednotným postupem ve všech členských státech nebo podle zásad společných všem členským státům na základě návrhu, který vypracuje Parlament a jenž bude proveden aktem přijatým Radou jednomyslně po obdržení souhlasu Parlamentu a schválení členskými státy v souladu s jejich ústavními předpisy.²⁶⁵

„*Evropský parlament volí ze svých členů předsedu a předsednictvo.*“²⁶⁶ Předseda Evropského parlamentu je volen na dobu 2,5 roku. Jeho funkce je zejména řídicí a reprezentivní. Současným předsedou, který byl zvolen Evropským parlamentem 17. ledna 2012, je německý sociální demokrat Martin Schulz. Pro jeho zvolení hlasovalo 387 poslanců.²⁶⁷ Martin Schulz vystřídal ve funkci dosavadního předsedu, jímž byl významný polský politik Jerzy Buzek.²⁶⁸

Předsednictvo tvoří předseda Parlamentu, 14 místopředsedů a 5 kvestorů. Jedná se o řídicí orgán, jež zodpovídá za rozpočet Parlamentu, administrativu

²⁶² Poslanci EP. Evropský parlament [online]. [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meps/cs/search.html>

²⁶³ Čl. 14, odst. 3, SEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>.

²⁶⁴ BLAHUŠIAK, Igor. Evropský parlament. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meps/cs/search.html>

²⁶⁵ Čl. 223 odst. 1, SFEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0001:0012:CS:PDF>.

²⁶⁶ Čl. 9a, odst. 4, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁶⁷ Nově zvolený předseda Evropského parlamentu: Martin Schulz. *Evropský Parlament Informační kancelář v České republice* [online]. 2012 [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/press-release/pr-2012/pr-2012-January/pr-2012-Jan-6.html>

²⁶⁸ Životopis: Jerzy Buzek - předseda Evropského parlamentu. *The President* [online]. [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/president/en-cs/the_president/biography.html;jsessionid=316C5D121406321725591574C0A284EB

a záležitosti personálního a organizačního charakteru. Jeho funkční období je stejně jako funkční období předsedy dvou a půl leté.²⁶⁹

Evropský parlament má tři sídla - ve Štrasburku, kde se europoslanci schází na plenárním zasedání jeden týden v měsíci, v Bruselu, kde probíhají schůze stálých parlamentních výborů, a v Lucemburku, v němž se nachází sídlo předsednictva Evropského parlamentu a generální sekretariát.²⁷⁰

Evropský parlament v současnosti zastává tři hlavní úkoly:²⁷¹

- *společně s Radou projednává a schvaluje právní předpisy EU*
- *vykonává dohled nad dalšími orgány EU, zejména Evropskou komisí, a kontroluje tak demokratičnost jejich fungování*
- *společně s Radou projednává a přijímá rozpočet EU.*

6.2. Změny ve fungování Evropského parlamentu

6.2.1 Posílení role Evropského parlamentu

Lisabonská smlouva výrazně posiluje roli Evropského parlamentu. Jeho pozice se přijetím Lisabonské smlouvy v legislativním procesu vyrovnává postavení Rady. „*K tomu přispívá i výrazné zvýšení počtu oblastí podléhajících spolurozhodovací proceduře.*“²⁷² Pod společné rozhodování je přesunuto přes 40 oblastí. „*Tyto oblasti zahrnují zemědělství, energetickou bezpečnost, imigraci, spravedlnost a vnitřní věci, zdravotnictví a strukturální fondy.*“²⁷³

²⁶⁹ Předsednictvo 2012 - 2014. *Evropský Parlament: Informační kancelář v České republice* [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/president/en-cs/the_president/biography.html;jsessionid=316C5D121406321725591574C0A284EB

²⁷⁰ BLAHUŠIAK, Igor. Evropský parlament. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/92/sekce/zakladni-informace/>

²⁷¹ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm

²⁷² KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 17

²⁷³ Evropský parlament a Lisabonská smlouva. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0042423726/Parlament-a-Lisabonsk%C3%A1-smlouva.html>

V článku 9a v odstavci 1 LS je stanoveno, že „*Evropský parlament vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci.*“²⁷⁴ Dále též „*Vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami.*“²⁷⁵ A v neposlední řadě volí předsedu Komise.²⁷⁶ Z výše uvedeného vyplývá, že Parlament má tři základní pravomoci, a to legislativní (účast na legislativním procesu EU), rozpočtovou (přijímání rozpočtu) a kontrolní (uplatňování demokratické kontroly dohledem nad výkonnými orgány EU).

Evropský parlament dále může navrhnout změny Smluv²⁷⁷ a jeho souhlas je nutný k uzavření mezinárodních dohod týkajících se otázek, které podléhají řádnému legislativnímu postupu.²⁷⁸

6.2.2 Snížení počtu členů Evropského parlamentu

Lisabonská smlouva snižuje celkový počet členů Parlamentu. Ten nesmí překročit hranici 750 poslanců, vč. předsedy tedy nesmí být počet členů vyšší než 751.²⁷⁹ Dále stanovuje maximální a minimální počet členů na jeden členský stát, přičemž 96 členů je maximum a 6 členů minimum.²⁸⁰ Německo má v současném uspořádání 99 členů. To je zapříčiněno skutečností, že poslední volby do Evropského parlamentu²⁸¹ se konaly před přijetím Lisabonské smlouvy a podléhaly tak Smlouvě z Nice.²⁸² V příštích volbách,

²⁷⁴ Čl. 9a, odst. 1, Lisabonská smlouva, (...)(2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁷⁵ Čl. 9a, odst. 1, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁷⁶ Čl. 14, odst. 1, SEU. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>.

²⁷⁷ Evropský parlament a Lisabonská smlouva. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0042423726/Parlament-a-Lisabonska%20smlouva.html>

²⁷⁸ Lisabonská smlouva: Demokratičtější a transparentnější Evropa. *Europa* [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_cs.htm

²⁷⁹ Čl. 9a, odst. 2, Lisabonská smlouva, (2007/C 306). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>

²⁸⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 17

²⁸¹ Volby do Evropského parlamentu proběhly 4. – 7. června 2009

²⁸² *Analýza dopadu Lisabonské smlouvy* [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního Útvary ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010 [cit. 2011-10-

kteřé proběhnou v roce 2014, bude již mít Německo 96 členů.²⁸³
„V přechodném období bude ve Štrasburku zasedat 754 europoslanců.“²⁸⁴

Pro zajištění spravedlivého rozložení křesel v Evropském parlamentu, které by mělo co nejvíce reflektovat počet obyvatel jednotlivých členských států a počet mandátů v Evropském parlamentu, stanovuje Lisabonská smlouva propočet zastoupení dle zásady sestupné poměrnosti, tzv. regresivní proporcionalitu. To by mělo zajistit, že lidnatější stát bude mít právo na vyšší počet poslanců, protože každý poslanec z takového státu zastupuje vyšší počet obyvatel než poslanec ze státu s nízkým počtem obyvatel.²⁸⁵ *Nové složení Evropského parlamentu podle této zásady stanoví Evropská rada svým jednomyslným rozhodnutím, které přijme z podnětu Evropského parlamentu a po obdržení jeho souhlasu. V tomto rozhodnutí se stanoví přesný počet zastupitelů volených v jednotlivých členských státech do Evropského parlamentu.*²⁸⁶ Možné složení Evropského parlamentu pro další funkční období je znázorněno v příloze D.

Pro Českou republiku nevyplývají z výše uvedených změn žádné důsledky, počet europoslanců zůstane stejný, tedy 22 členů, neboť ke snížení z předchozích 24 členů, kteří reprezentovali Českou republiku v letech 2004 – 2009, již došlo při posledních volbách do Evropského parlamentu v červnu 2009.²⁸⁷

12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, s. 8

²⁸³ Evropský parlament. *Europa.eu* [online]. [cit. 2012-01-23]. Dostupné z:

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm

²⁸⁴ Hlavní změny ve fungování EU. Euroskop.cz: Věcně o Evropě [online]. [cit. 2012-01-22].

Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

²⁸⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, 17 s.

²⁸⁶ KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>, s. 17

²⁸⁷ Poslanci EP. Evropský Parlament: Informační kancelář v České republice [online]. [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/whoiswho/meps2009.html;jsessionid=37128D929E41330237D582BFD A3F83F2>

7. ČR A LISABONSKÁ SMLOUVA

„Evropa bez bariér“.

Moto českého předsednictví v EU

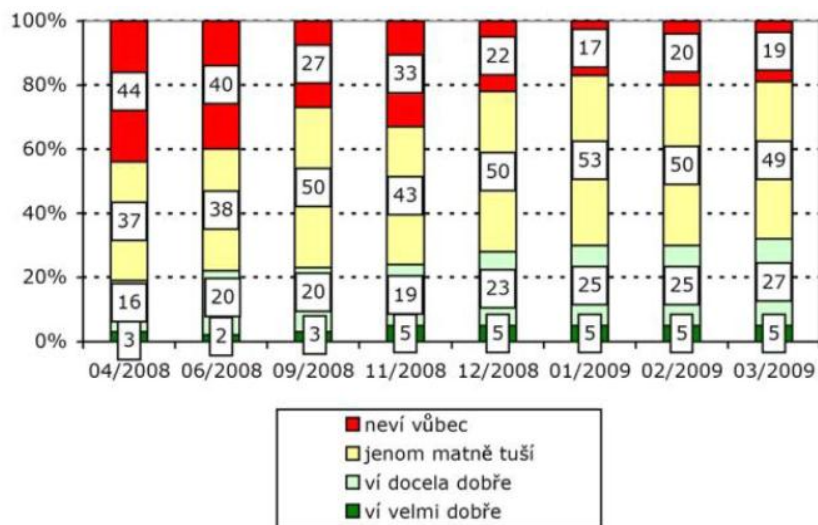
7.1. Postoj a názory obyvatel ČR na Lisabonskou smlouvu

S celým procesem ratifikace Lisabonské smlouvy a se změnami, které Lisabonská smlouva přináší, také úzce souvisí postoj obyvatel České republiky k této problematice, a to zejména v kontextu jejich informovanosti.

Dříve, než bude rozebrán postoj a případné názory občanů na Lisabonskou smlouvu, je dobré uvést, zda se vůbec lidé v České republice o Lisabonskou smlouvu zajímali a jaké o ní měli povědomí.

Z výzkumu veřejného mínění, které provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR v termínu od 2. do 9. března 2009 na vzorku 1 139 dotázaných, vyplývá, že 19 % dotázaných vůbec nevědělo, co to Lisabonská smlouva je, 49 % respondentů jen „matně tušilo“, co by mohla Lisabonská smlouva být a 27 % občanů vědělo dobře, co pojem Lisabonská smlouva znamená. Pouze 5 % dotázaných chápalo velmi dobře, co si pod pojmem Lisabonská smlouva představovat. Z níže uvedeného grafu je také patrné, jak se v průběhu období od dubna 2008 do března 2009 postupně povědomí lidí zvyšovalo.

Graf 1: Povědomí lidí o tom, co označuje pojem Lisabonská smlouva

Zdroj: CVVM

Určitou roli v povědomí lidí o tom, co pojem Lisabonská smlouva označuje, hraje také rozdíl ve vzdělání, a to poměrně značně. Z níže uvedené tabulky vyplývá, že vysokoškolsky vzdělaní lidé věděli velmi dobře či dobře, co tento pojem znamená, a to dokonce 71 % dotázaných. Oproti tomu mezi lidmi se základním vzděláním znalo tento pojem dobře nebo velmi dobře pouhých 13 % dotázaných.

Tabulka 2: Povědomí lidí o tom, co označuje pojem Lisabonská smlouva (rozdíly podle vzdělání v %)

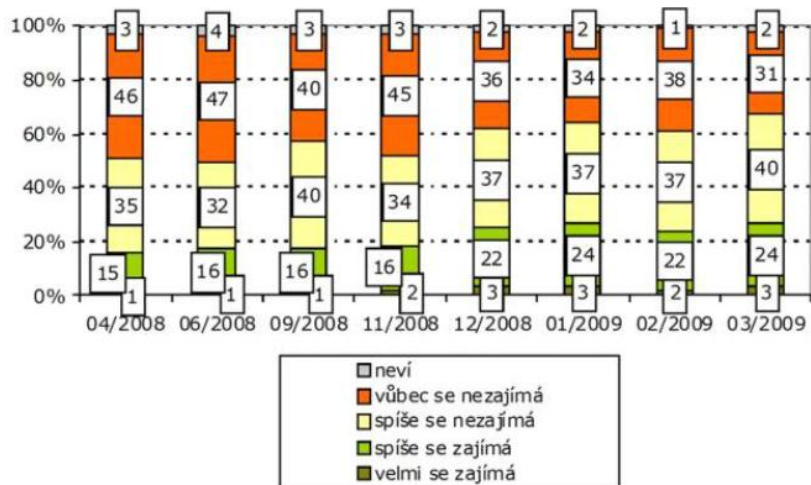
	základní vzdělání	vyučení	střední s maturitou	vysokoškolské vzdělání
dobře ví („ví velmi dobře“ + „ví docela dobře“)	13	26	39	71
jenom matně tuší	52	55	49	27
neví vůbec	35	19	12	2

Zdroj: CVVM

Pokud se zaměříme na zájem veřejnosti o dění ohledně Lisabonské smlouvy k březnu 2009, je z uvedeného šetření patrné, že pouhá 3 % dotázaných se o dění „velmi“ zajímala, 24 % respondentů odpovědělo, že se o dění „spíše“ zajímalo. Největší počet dotazovaných (40 %) se o dění ohledně

Lisabonské smlouvy „spíše“ nezajímá a „vůbec“ se o Lisabonskou smlouvu nezajímalo dokonce 30 % občanů (viz níže).

Graf 2: Zájem o dění ohledně Lisabonské smlouvy

Zdroj: CVVM

I v případě zájmu o dění ohledně Lisabonské smlouvy hraje podstatnou roli vzdělání obyvatelstva. Tabulka níže ukazuje, že lidé s vysokoškolským vzděláním se o dění zajímali podstatně více (57 %), než lidé s nízkým vzděláním (12 %). Lidé vyučení neprojevovali zájem o dění ve 23 % a ti, kteří mají střední školu s maturitou, se o Lisabonskou smlouvu dle výzkumu CVVM zajímali ve 30 % případů.

Tabulka 3: Zájem/nezájem o dění ohledně Lisabonské smlouvy (rozdíly podle vzdělání v %)

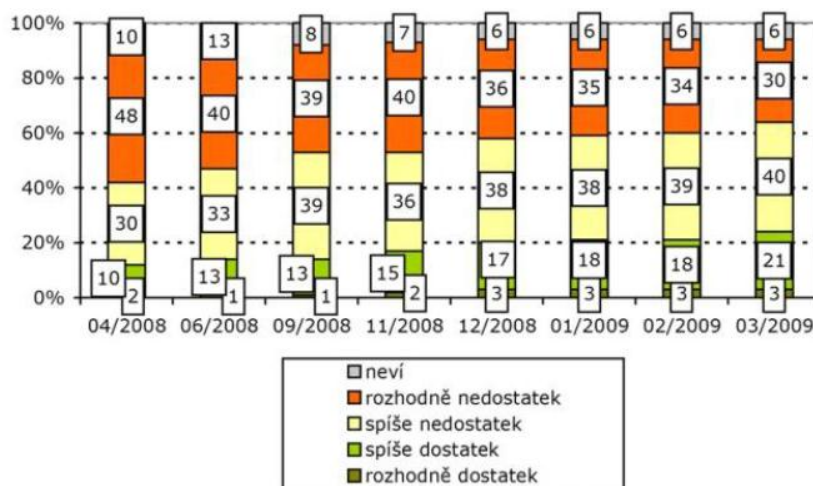
	základní vzdělání	vyučení	střední s maturitou	vysokoškolské vzdělání
zajímá se	12	23	30	57
nezajímá se	84	76	69	42

Zdroj: CVVM

S povědomím obyvatelstva ČR byla úzce spjata informovanost veřejnosti o této problematice. Budeme-li vycházet z výsledků šetření k březnu 2009, zjistíme, že převážná většina dotazovaných si stěžovala na nedostatek informací, celkem 70 % (odpovědi „rozhodně nedostatek“ a „spíše

nedostatek“). Pouze 24 % respondentů bylo přesvědčeno, že mají dostatek informací (odpovědi „spíše dostatek“ a „rozhodně dostatek“). Oproti dubnu 2008, kdy 48 % obyvatel nebylo spokojeno s dostatečným množstvím informací, má tento vývoj zlepšující se tendenci – v březnu 2009 už to bylo „jen“ 30 % obyvatel (odpověď „rozhodně nedostatek“).

Graf 3: Hodnocení dostatku či nedostatku informací o dění ohledně Lisabonské smlouvy

Zdroj: CVVM

S hodnocením dostatku či nedostatku informací také samozřejmě souvisí úroveň vzdělání obyvatel (viz tabulka níže). Obecně se předpokládá, že lidé s vyšším vzděláním mají k informacím lepší přístup či lepší schopnost si informace, o něž mají zájem, vyhledat. Lidé se základním vzděláním (78 %), stejně jako lidé vyučení (74 %) nebo lidé mající střední školu s maturitou (70 %), si stěžovali spíše na nedostatek informací. Oproti tomu lidé vysokoškolsky vzdělání měli mnohdy větší možnost získat si potřebné informace, a proto hodnotili dostupnost informací spíše jako dostačující (50 %).

Tabulka 4: Hodnocení dostatku či nedostatku informací o dění ohledně Lisabonské smlouvy (rozdíly podle vzdělání v %)

	základní vzdělání	vyučení	střední s maturitou	vysokoškolské vzdělání
dostatek informací	12	19	27	50
nedostatek informací	75	74	70	48

Zdroj: CVVM

Názory obyvatel na schválení Lisabonské smlouvy se v průběhu ledna až března 2009 nijak radikálně neměnily. Pro schválení Lisabonské smlouvy byla v březnu 2009 poměrně velká část obyvatel, celkem 38 % občanů (9 % „rozhodně měl“, 29 % „spíše měl“), proti přijetí této smlouvy bylo 25 % respondentů (16% „spíše neměl“, 9 % „rozhodně neměl“) a 37 % dotazovaných nevědělo, zda smlouvu přijmout či ne (viz níže uvedená tabulka).

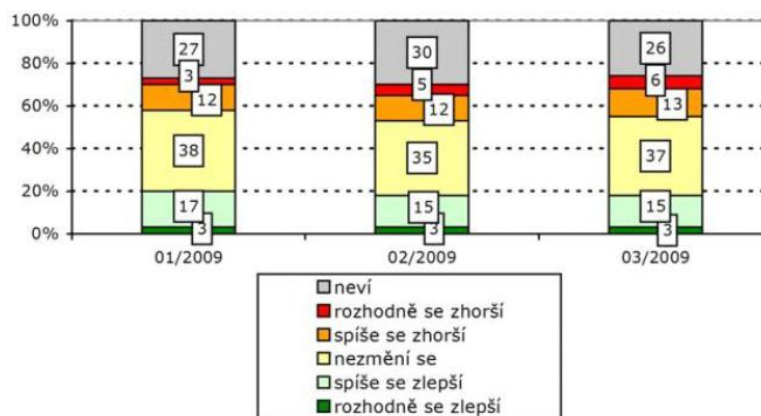
Tabulka 5: Názory občanů na schválení Lisabonské smlouvy (v %)

	01/2009	02/2009	03/2009
rozhodně měl	9	7	9
spíše měl	24	29	29
spíše neměl	13	14	16
rozhodně neměl	6	6	9
neví	48	44	37

Zdroj: CVVM

Zajímavé výsledky přinesla otázka, jež reflektovala názory občanů na změnu postavení ČR v EU případným přijetím Lisabonské smlouvy. Jak je patrné z grafu níže, většina občanů (37 %) se domnívá, že se postavení ČR v Evropské unii přijetím Lisabonské smlouvy nezmění. Celkem 18 % dotazovaných si dokonce myslí, že se její postavení zlepší a téměř stejný počet respondentů (19 %) se domnívá, že se postavení naopak zhorší.

Graf 4: Názory občanů jak se postavení ČR v EU změní případným přijetím Lisabonské smlouvy (v %)

Zdroj: CVVM

Z výše uvedeného výzkumu veřejného mínění je patrné, že:

- a) povědomí občanů České republiky o problematice Lisabonské smlouvy bylo na počátku roku 2009 velmi nízké,
- b) zájem o dění ohledně Lisabonské smlouvy nebyl ve stejném období příliš vysoký,
- c) informovanost občanů začátkem roku 2009 byla nedostatečná,
- d) pro schválení Lisabonské smlouvy byla větší část obyvatel než pro její odmítnutí,
- e) a většina obyvatel byla toho názoru, že se postavení České republiky v Evropské unii přijetím Lisabonské smlouvy nezmění.

Je také důležité uvést, že úroveň dosaženého vzdělání respondentů úzce souvisela s jejich zájmem o danou problematiku, či informovaností o ní. Lidé vysokoškolsky vzdělaní se o problematiku zajímali více, měli také více informací a tím samozřejmě i vyšší povědomí.

Lisabonská smlouva byla v České republice ratifikována parlamentní cestou.²⁸⁸ Pokud by však o přijetí Lisabonské smlouvy měli rozhodovat občané České republiky referendem, měli by být s danou problematikou mnohem více obeznámeni. I tak se ale domnívám, že měla být problematika Lisabonské smlouvy občanům více přiblížena. Avšak vzhledem k složitosti celé situace, nesrozumitelnosti textu Lisabonské smlouvy, mnohdy neochotě politiků zasadit se u veřejnosti o hlubší pochopení důsledků schválení Lisabonské smlouvy a v neposlední řadě nezájmu převažující části veřejnosti o toto téma, lze o možném úspěchu snah o širší a hlubší informovanost spíše pochybovat.

²⁸⁸ Ratifikace v České republice: Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice (stav k 3.11.2009). *Evropský parlament: Informační kancelář v České republice* [online]. 2009 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon-ratification.html?jsessionid=A02102C55E9399B422BB535F9C401644>

7.2. Specifika postojů prezidenta Václava Klause vůči Lisabonské smlouvě

7.2.1 Myšlenková ideologická východiska

Kritických postojů k Evropské unii a Lisabonské smlouvě existuje tisíce, ale zřejmě nejpregnantněji nebo nejvýrazněji je formuluje český prezident Václav Klaus. Pro pochopení postojů Václava Klause k integraci a Lisabonské smlouvě je důležité definování jeho myšlenkových ideologických východisek. Myšlenkový svět Václava Klause, ať již ten ekonomický či světonázorový²⁸⁹, vychází zejména z tzv. rakouské (vídeňské) ekonomické školy, zejména pak z jejího "hayekovského" proudu představovaného zejména Ludwigem von Mises a jeho žákem Fridrichem von Hayekem. Ekonomie rakouské školy se od ostatních ekonomických škol v mnohém liší, nejvýrazněji pravděpodobně v důrazu na ostřejší liberální východiska a metodologický individualismus a subjektivismus. Ne náhodou se pak stal filosofický a metodologický odkaz rakouské školy významnou inspirací pro transformační procesy zahájené po roce 1989, které jsou již tradičně ponejvíce spojovány právě s Václavem Klausem.²⁹⁰

Nebylo by však také možné hovořit o názorech Václava Klause, aniž bychom nezmínili ještě další z ekonomických škol, z nichž Václav Klaus při formování svých názorů čerpá. Touto ekonomickou školou je tzv. chicagská ekonomická škola, formovaná v kruhu čelních představitelů Chicagské univerzity a její ekonomické fakulty, kterými byli zejména Henry Calvert Simmons a proslulý a širší veřejnosti alespoň obecně známý Milton Friedmann. Ekonomie chicagské školy se vyznačuje zejména rezolutním hájením doktríny "*laissez faire*" a vírou ve svobodné a stabilní trhy a minimalizace role státu

²⁸⁹ V tomto ohledu se bráním použití slova „politický“, které v sobě může nést vztah k „politické moci“, o níž usilují subjekty, aby získaly vládu nad ostatními.

²⁹⁰ SIRŮČEK, Pavel. *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-35-9, s. 40

a státních zásahů do ekonomiky.²⁹¹ Úskalí opačného přístupu výstižně vyjádřil Milton Friedman.²⁹²

Obě zmíněné ekonomické školy a jejich jednotliví představitelé se při hodnocení politického života v mnohém liší. Je snad ale pravdou, že i přes rozdílnost názorů na politiku spadají obě ekonomické školy do konzervativní, či nekonzervativní politické tradice.

Pro Václava Klause je axiomatickým základem svobodné, civilizované a kulturní společnosti institucionální rámec, ve kterém má občan (nikoliv stát) centrální úlohu, a pravomoc státu vměšovat se do života občana je striktně omezena.²⁹³

7.2.2 Lisabonská smlouva a Evropa očima Václava Klause

Předešlé (bohužel velmi stručné a mnoho aspektů vědomě opomíjející) stati této kapitoly nejsou bezúčelným popisováním papíru, ale nutným předpokladem pro odpovědný přístup k pochopení a hodnocení názorů Václava Klause na Lisabonskou smlouvu a integrační snahy ve stále více se konvergující Evropě. A není lepší cesty pro vyjádření názorů Václava Klause na Lisabonskou smlouvu a Evropy nežli je rekapitulovat tak, jak byly vyjádřeny jím samým.

Pravděpodobně stěžejní myšlenkou Václava Klause je tvrzení, že: *„Lisabonská smlouva není pouze právně-technickým dokumentem, jak to bývá často interpretováno. Svým obsahem představuje zásadní posun v evropském*

²⁹¹ SIRŮČEK, Pavel. *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-35-9, s. 164

²⁹² FRIEDMAN, Milton. *Kapitalismus a svoboda*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 1994, 182 s. ISBN 80-857-8733-4., s. 16: „Obtížnost vyhnout se nařízením federální vlády činí centralizaci pro její stoupence samozřejmě značně atraktivnější. Jsou přesvědčeni, že jim umožní účinněji uzákoňovat programy, které jsou podle jejich názoru v zájmu veřejnosti, ať už se jedná o přesun prostředků od bohatých k chudým či ze soukromých pro vládní účely. V jistém slova smyslu mají pravdu. Tato mince má však dvě strany Mít „moc dělat dobro“ znamená rovněž „mít moc škodit“. Ti, kdo dnes mají moc, nemusí ji mít zítra; a co je důležitější: co jeden člověk považuje za dobro, jiný může považovat za zlo. Velkou tragédií úsilí o centralizaci podobně jako úsilí o zvýšení rozsahu vládních zásahů obecně je, že za ním stojí většinou lidé dobré vůle, kteří budou jako první litovat jeho důsledků.“

²⁹³ KLAUS, Václav. *Obhajoba zapomenutých myšlenek*. 1. vydání. Praha: Academia, 1998, 452 s. ISBN 80-200-0645-1., s. 13

*integračním procesu směrem k větší centralizaci rozhodování, k dalšímu oslabení pozice členských států (a v konečném důsledku i jednotlivých občanů), ačkoli tento cíl nikdy nebyl otevřeně deklarován či zformulován.*²⁹⁴ Václav Klaus rovněž poznamenává, že závazky přijaté ČR prostřednictvím Lisabonské smlouvy: „(...) znamenající *de facto* vzdání se základních atributů suverénního státu.“²⁹⁵ Uvedené vyvolává dle Václava Klause klíčovou otázku: „*zda se máme – tentokrát sami o své vůli a dobrovolně – vzdát postavení suverénního státu a předat rozhodování o svých věcech evropským institucím, které jsou mimo demokratickou kontrolu našich občanů*“.²⁹⁶

Když v roce 2009 Ústavní soud o souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, resp. jejich vybraných ustanovení, s ústavním pořádkem, byl Václav Klaus vyzván Ústavním soudem k vyjádření. Toto vyjádření, založené na výše uvedených obavách, formuloval Václav Klaus tak, že víceméně rekapituloval své vyjádření ze dne 3. června 2008, ve kterém poskytl Ústavnímu soudu obšírné vyjádření k návrhu Senátu na posouzení souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem. Tehdy formuloval své teze formou pěti základních otázek adresovaných Ústavnímu soudu:²⁹⁷

- a. Zůstane Česká republika i po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost svrchovaným státem a plnoprávným subjektem mezinárodního společenství, způsobilým samostatně a beze zbytku dodržovat závazky, které pro něj vyplývají z mezinárodního práva?
- b. Je ustanovení Lisabonské smlouvy o přímém vnitrostátním účinku právních předpisů Evropské unie v souladu s čl. 10 Ústavy České republiky?

²⁹⁴ KLAUS, Václav. *Odpověď prezidenta republiky Ústavnímu soudu ohledně Lisabonské smlouvy*. [online]. Praha, 2009. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/1062>

²⁹⁵ Tamtéž

²⁹⁶ Tamtéž

²⁹⁷ KLAUS, Václav. *Evropa bez iluzí*. 1. vydání. Praha: Euromedia group k.s. - Knižní klub, 2011, 152 s. ISBN 978-80-242-3326-0.

- c. Má Listina základních práv Evropské unie právní status mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy, a pokud ano, jsou všechna její ustanovení v souladu s Listinou základních práv a svobod České republiky, resp. jiných součástí ústavního pořádku?
- d. Zůstane Evropská unie po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost mezinárodní organizací, resp. institucí, na kterou čl. 10a Ústavy dovoluje přenést pravomoci orgánů České republiky?
- e. Jestliže Lisabonská smlouva nepřímou novelizuje Přístupovou smlouvu, nevztahuje se pak implicitně i na Lisabonskou smlouvu ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii (ve kterém by pak bylo třeba novelizovat zejména otázku pro referendum)? Nemá být proto i souhlas k ratifikaci Lisabonské smlouvy předmětem referenda?

V závěru svého vyjádření Václav Klaus uvedl: „*Nesouhlasím s tvrzením o nezbytnosti rychlé ratifikace Lisabonské smlouvy bez jasného a úplného odstranění všech pochybností, které u ústavních činitelů a ve veřejnosti přetrvávají i po nálezů Ústavního soudu z 26. listopadu 2008. O tom, že jde o dokument, který bude mít zásadní vnitrostátní i mezinárodní dopady, svědčí i průběh a délka ratifikačního procesu v jednotlivých členských státech Evropské unie. Ten byl provázen řadou komplikací a problémů. V některých zemích řešení přineslo až schválení výjimek a záruk. V případě takto přelomové mezinárodní smlouvy je třeba zodpovědět velké množství otázek, spojených jak s ní samotnou, tak s okolnostmi a kontextem, ve kterém vznikla a ve kterém by měla vstoupit v platnost pro Českou republiku a potažmo pak pro všechny státy Evropské unie.*“²⁹⁸

²⁹⁸ KLAUS, Václav. *Odpověď prezidenta republiky Ústavnímu soudu ohledně Lisabonské smlouvy*. [online]. Praha, 2009. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/1062>

8. DALŠÍ VÝVOJ EVROPSKÉ INTEGRACE

*“Většina lidí má obecně pozitivní přístup k Evropské unii. Zároveň však mají narůstající pocit, že něco není v pořádku; že se zrodila netransparentní, složitá a spletitá organizace obřích rozměrů, na hony vzdálená skutečným problémům a národním tradicím, usurpující si stále širší pole působnosti a více pravomocí, v jejímž případě selhávají demokratické kontrolní mechanismy: stručně řečeno, že není možné, aby to v tomto duchu pokračovalo.“*²⁹⁹

R. Herzog

8.1. Predikce možného vývoje Evropské unie

Evropská integrace v sobě neodmyslitelně spojuje prvky institucionálního inženýrství a dlouhotrvajících historických snah intelektuálních a politických elit o stále užší integraci států, které mají odlišné kulturní, sociální, národnostní, jazykové, ekonomické a politické základy. Pomineme-li otázku, při současném faktickém stavu věcí a při současné úrovni poznání skutečně již jen teoretickou, nakolik je integrace v evropském regionu nezbytností a nakolik jen jakýmsi „projektem“, který se v určité fázi začíná živit sám sebou, jsme postaveni před zásadní rozhodnutí: jak dál s Evropskou unií? Takové rozhodnutí musí být předem a s veškerou vážností diskutováno jak na úrovni institucí Evropské unie, tak na úrovni jednotlivých členských států.

Zvažujeme-li možné scénáře pro rozhodování o budoucnosti Evropské unie, jsme schopni predikovat dva extrémní, a spíše velmi nepravděpodobné scénáře, a naopak dva scénáře, jejichž naplnění se jeví, a to i vzhledem k přijetí Lisabonské smlouvy, jako více pravděpodobné.

²⁹⁹ Výrok bývalého německého prezidenta (1994 -1999) a bývalého místopředsedy Spolkového Ústavního soudu (1983 -1987) Roman Herzog, in Welt Am Sonntag, 14. prosince 2007, dostupné z: http://eupat.ffii.org/07/01/herzog_eu/herzog_eu_orig0701.en.pdf

8.1.1 Rozpad Unie vs. superstát

První extrémní názor k budoucnosti Evropské unie, je posílení členských států v míře, ve které by tomu odpovídající oslabení Evropské unie mohlo vést až k ochromení její akceschopnosti, zastavení či reverzi integračních snah a v konečném důsledku i k jejímu úplnému zániku. Takový sled budoucích událostí je však dnes jen těžko představitelný. Stejně obtížné je představit si nejen způsob, jakým by k něčemu takovému mohlo dojít, vezmeme-li v potaz vázanost členských států právem EU, které takové důsledky nepředjímá, ale i náklady, které by s tím byly spojeny.

Druhý extrémní názor ohledně budoucnosti Evropské unie tkví v posunování hranic integrace směrem k oslabování pravomocí a suverenity jednotlivých členských států a jejich přesouvání na instituce Evropské unie až do bodu úplné ztráty suverenity členských států a „vtělení“ členských států do jediného suveréna, kterým by byla právě Evropská unie. Komise by v takovém, vskutku utopistickém, systému byla zřejmě výkonným orgánem, jakousi „vládou“, Evropský parlament (případně Rada) by vykonával zákonodárnou moc a Evropský soudní dvůr by byl nejvyšším článkem moci soudní. V tomto případě by bylo zcela logické, aby takovýto superstát měl jedinou měnu – euro.

8.1.2 Více pravomocí na straně členských států

Třetím možným scénářem, který je v současném pojetí Evropské unie pravděpodobnější než předchozí dva extrémní názory, je postupné přenesení částí přesně vymezených pravomocí z Unie, resp. z jejich jednotlivých institucí, na členské státy, resp. na ty instituce Unie, v nichž jsou zájmy členských států výrazněji zastoupeny. V rámci zmíněného meziinstitucionálního přenesení by zřejmě došlo k oslabení pozice Evropské komise, která zastupuje nadnárodní zájmy, a naopak ke zvýraznění role těch orgánů Unie, které ze své podstaty výrazněji zastupují a vyjadřují zájmy jednotlivých členských států, tedy Rady EU (v níž jsou jednotlivé státy

zastoupeny svými „vládami“), Evropského parlamentu (který zastupuje zájmy občanů členských států) a v neposlední řadě rovněž také Evropské rady (kterou reprezentují nejvyšší představitelé jednotlivých členských států).

Výše uvedený scénář budoucího vývoje se jeví jako možný zejména v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy, díky níž již došlo k posílení role Evropského parlamentu zvýšením počtu oblastí, ve kterých společně s Radou rozhoduje. Evropský parlament má tak v současné době obdobnou pozici jako Rada EU. V rámci posílení zájmů členských států došlo díky Lisabonské smlouvě rovněž k posílení postavení národních parlamentů, které dohlíží na dodržování zásady subsidiarity a mohou se napříště více zapojovat do rozhodovacích procesů EU. Nakonec i vytvoření jakési "lidové iniciativy", díky které mohou občané Evropské unie po splnění stanovených podmínek vyzvat Komisi k předložení návrhů na přijetí právních předpisů, je vyjádřením snahy o větší zapojení členských států do rozhodovacích procesů v rámci Evropské unie.

Lze si samozřejmě klást otázku, zda uvedené přenesení pravomocí na příslušné orgány Evropské unie lépe hájící zájmy jednotlivých členských států a jejich občanů, není jen formální kosmetickou úpravou kompetenčních a rozhodovacích mechanismů bez reálných dopadů. Odpověď přinesou pravděpodobně až reálné zkušenosti.

8.1.3 Více pravomocí na straně Unie

Čtvrtý scénář by počítal s postupným přenesením části přesně vymezených pravomocí z členských států, resp. z jednotlivých institucí Unie, v nichž jsou zájmy členských států výrazněji zastoupeny, na Unii, resp. na ty její instituce, v nichž jsou rozhodování a zájmy jednotlivých členských států oslabeny. V rámci zmíněného meziinstitucionálního přenesení by s největší pravděpodobností došlo k posílení role Evropské komise na úkor institucí zastupujících národní zájmy, jako jsou např. Evropský parlament nebo Rada EU. Takový stav by nesporně vedl k větší federalizaci nesoucí s sebou „státní“ prvky, čímž by se blížil uspořádání vztahů a pravomocí původně předpokládaných Smlouvou o Ústavě pro Evropu. V takovém případě by

mohlo postupem času dojít i k vytvoření jakýchsi „Spojených států evropských“, které by měly vlastní Ústavu, jednotnou měnu, státní symboly, svého prezidenta a navenek by vystupovaly podobně jako Spojené státy americké.

Následně by se pak naskýkala otázka, zda, a pakliže ano, do jaké míry, by Evropská unie zasahovala do svrchovanosti jednotlivých členských států. Na tuto otázku není snadná odpověď, nicméně s poukazem na přijetí dokumentů, jako jsou Lisabonská smlouva nebo pakt rozpočtové odpovědnosti, lze vyjádřit názor, že směřování Evropské unie vede spíše směrem k postupnému vytváření federativního uspořádání.

8.1.4 Status quo

Za možná nejpravděpodobnější z výše uvedených scénářů a budoucího vývoje Evropské unie se jeví ten, který zachovává současný stav. I přes snahy o jakousi formu vnitřní decentralizace uvedenou v článku 8.1.2 výše, jejíž důvody a zejména důsledky jsou více než diskutabilní, je patrné, že Evropská unie nepůjde cestou zpětného přesunu pravomocí na členské státy. Takový stav by byl z pohledu Evropské unie dlouhodobě pravděpodobně nežádoucí a podryval by základy, na nichž Evropská unie po léta stojí.

Obdobně je jen stěží představitelné, že by členské státy dobrovolně přistoupily k dalšímu omezení národní suverenity a přenesly na Evropskou unii další ze svých pravomocí nad rámec vymezený Lisabonskou smlouvou. Na této skutečnosti patrně nezmění nic ani probíhající dluhová krize v Evropě, po jejímž odeznění bude jeden z pilířů argumentace pro užší integraci členských států (např. v oblasti fiskální) výrazně oslaben.

Spíše je pravděpodobné, že z hlediska primárního práva může po nějakou dobu nastat status quo, zatímco se Evropa rozdělí na vícerychlostní, která de facto již existuje.

Výsledek prolnutí snah o užší integraci na straně jedné a decentralizaci na straně druhé může v rámci Evropské unie vést k tomu, že bude po nějakou dobu zachován status quo. Ten by měl vydržet až do dalšího "velkého třesku"

v podobě finanční, dluhové či jiné krize. Zda a kam bude směřovat Evropská unie v důsledku takové krize je tedy spíše otázkou spekulativní.

8.2. Strategie Evropské unie

V souvislosti s výše uvedenými teoriemi možného vývoje evropské integrace souvisí i strategie, kterou Evropská unie přijala. Nejen v reakci na projevy a dopady finanční a dluhové krize, která již po více než čtyři roky trápí nejvyspělejší ekonomiky světa, zveřejnila Evropská komise v březnu 2010 novou strategii budoucího směřování Evropské unie. Tato strategie, která byla přijata Evropskou radou v červnu 2010, nese název Evropa 2020 - Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění.

Hlavními prioritami Strategie Evropa 2020 jsou zejména:³⁰⁰

- *„Inteligentní růst: rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích.*
- *Udržitelný růst: podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje.*
- *Růst podporující začlenění: podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností.“*

Oproti tzv. Lisabonské strategii (viz níže), v níž Komise vytýčila celou řadu cílů, kterých chtěla do roku 2010 dosáhnout, v rámci Strategie Evropa 2020 Komise sleduje jen pět oblastí, pro něž stanovuje kvantifikovatelné cíle pro Evropskou unii, které by měly být do roku 2020 naplněny jak samotnou Unií, tak i jejími členskými státy. Tyto cíle byly vytyčeny v oblastech (i) zaměstnanosti (zvýšení počtu zaměstnaných obyvatel na 75 %), (ii) výzkumu a inovace (do této oblasti by měla být věnována 3 % HDP EU), (iii) změny klimatu a energie (důraz je kladen zejména na snížení emisí), (iv) vzdělávání (mělo by dojít ke snížení počtu dětí, které předčasně ukončí

³⁰⁰ *Evropa 2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online]. Brusel: Evropská komise, 2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf, s. 5

povinnou školní docházku a naopak zvýšení počtu osob s terciární úrovní vzdělání) a (v) boje proti chudobě (mělo by dojít ke snížení počtu těch, kteří jsou ohroženi hranicí chudoby, a to o 20 milionů). V souvislosti se Strategií Evropa 2020 předseda Komise José Manuel Barroso zdůrazil, že po překonání krize, což je dle jeho názoru prioritou pouze krátkodobou, je nutné, aby se Evropa nejen „postavila na nohy“, ale zejména následně „udržela své tempo“. Toho však může dosáhnout jen za předpokladu, pokud budou jednotlivé členské státy a orgány EU jednat koordinovaně a celá Unie bude držet pospolu.³⁰¹

Obdobným „desetiletým programem“, který přijala Evropská rada na jaře roku 2000, a na který strategie Evropa 2020 navazuje, byla tzv. Lisabonská strategie. Ta si kladla za cíl posílit ekonomiky členských států a potažmo ekonomiku Evropské unie tak, aby jednotlivé členské státy a Evropská unie jako celek, lépe obstály v konkurenci rychle rostoucích a rozvíjejících se ekonomik, jako byly např. země BRIC. Lisabonská strategie si proto kladla za cíl, aby se Unie stala „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“.³⁰²

V rámci Lisabonské strategie bylo vytyčeno celkem devět základních směrů, v rámci kterých mělo do roku 2010 dojít k naplnění stanovených cílů.³⁰³

- *„Informační společnost pro všechny*
- *Vytvoření evropského výzkumného prostoru*
- *Odstranění překážek pro podnikání, zejména pro malé a střední podniky*
- *Ekonomická reforma spojená s dokončováním vnitřního trhu*
- *Vytvoření integrovaných finančních trhů*
- *Lepší koordinace makroekonomických politik*

³⁰¹ *Evropa 2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online]. Brusel: Evropská komise, 2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf, s. 2 – 5

³⁰² Lisabonská strategie. *Evropská komise: Zastoupení v České republice* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/art2377_cs.htm

³⁰³ Tamtéž

- *Aktivní politika zaměstnanosti*
- *Modernizace evropského sociálního modelu*
- *Udržitelný rozvoj a kvalita života“*

Tehdejší cíle vycházely z předpokladu příznivého vývoje evropských ekonomik³⁰⁴ a byly proto poměrně ambiciózní. Původní Lisabonská strategie se však postupem času rozvinula do příliš složité podoby s mnoha odlišnými cíli a nejasně stanovenou odpovědností za jejich plnění, což vyústilo v nepřehledný a nefunkční systém vztahů mezi členskými státy a Evropskou unií. Jako největší problém se ukázalo to, že nebylo zcela zřejmé, kdo má být za co a na jaké úrovni (zda na úrovni EU nebo na vnitrostátní úrovni) odpovědný. V roce 2005 byla nejen z těchto důvodů, ale i vzhledem k historicky největšímu rozšíření Evropské unie, tato strategie upravena. Nicméně, vzhledem ke skutečnosti, že již v této době byly patrné první náznaky přicházející finanční a dluhové krize, nebylo možno cíle původní ani upravené strategie zcela naplnit. Díky tomu například jeden ze stěžejních cílů, zvýšit zaměstnanost z původních 62 % (v roce 2000) na 70 % (v roce 2010), splněn nebyl. Před propuknuvší krizí byla v roce 2008 zaměstnanost 66 %, což bylo o 4 % více než v roce 2000. K dosažení stanoveného cíle tedy chyběla ještě 4 %.³⁰⁵

Z výše uvedeného je patrné, že se Strategie Evropa 2020 snaží o naplnění některých cílů, které se nepodařilo naplnit v rámci Lisabonské strategie. Je evidentní, že i cíle obsažené ve Strategii Evropa 2020 jsou velmi ambiciózní, zejména vezmeme-li v úvahu, v jaké situaci se Evropská unie v současné době nachází.

Je však stanovení si ambiciózních cílů v nelehké době krokem špatným směrem? Budeme-li si při odpovědi na tuto otázku vědomi toho, co již vyjádřil Johann Wolfgang von Goethe, totiž že: „*Pro to, aby člověk dosáhl všeho, co je*

³⁰⁴ Tento předpoklad se ukázal jako správný, neboť nejvýznamnější ekonomiky (včetně členských států Evropské unie) zažívaly skutečně v letech 2001 – 2008 nebývalý vzestup.

³⁰⁵ Lisbon Strategy evaluation document. In: *Commission Staff Working Document* [online]. Brusel: European Commission, 2010 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/lisbon_strategy_evaluation_en.pdf.

*po něm žádáno, musí sám sebe považovat za něco více, než sám je.*³⁰⁶, pak bude naše odpověď záporná. Ne, stanovení si vysokých cílů v době, která nepřeje jejich naplnění, není krokem k záhubě. Ba naopak! Je nanejvýše správné a chvályhodné, že si Evropská unie klade tak vysoké cíle a sebevědomě bude usilovat o jejich naplnění. Formálně je pak jistě nutné stanovit určitý rámec, kterým se budou jednotlivé státy řídit a díky kterému by mělo dojít v budoucnu k naplnění společných cílů. Pouze spojení obecné myšlenky, stanovení konkrétního cíle k jejímu naplnění a příslušné formy jakou budou jednotlivé cíle naplněny, může vést k návratu důvěry v tržní mechanismy, racionality v jednání jednotlivých členských států a ekonomické a politické stability celého evropského regionu.

³⁰⁶ Citát v anglickém jazyce: „For a man to achieve all that is demanded of him he must regard himself as greater than he is“. Dostupné z: http://www.brainyquote.com/quotes/authors/j/johann_wolfgang_von_goeth_3.html.

ZÁVĚR

„Jednou přijde den, kdy se všechny národy tohoto kontinentu spojí ve vyšší celek a vytvoří evropské bratrství, aniž by ztratily své individuální přednosti nebo svou slavnou individualitu. Jednoho dne bude jediným bojištěm tržiště soupeřících myšlenek. Jednoho dne budou kulky a bomby nahrazeny volebními lístky.“³⁰⁷

V. Hugo

Evropské společenství od dob EHS až po současnou Evropskou unii prošlo celou řadou zlomových okamžiků a zásadních proměn a po více než 60 letech své existence je dnes společenstvím výrazně odlišným od prvního paktu šesti zakladatelských zemí jak do velikosti, vlivu, tak i ambicí.

Rozšíření Evropské unie na dnešních 27 států zjevně předběhlo připravenost všech relevantních institucí a zejména právního rámce EU na fungování takto velkého společenství s řadou kulturně, ekonomiky i historicky odlišných subjektů. K řešení nastalého problému mělo přispět implementování Evropské ústavy. Projednávání tohoto zásadního právního dokumentu však odhalilo úskalí snahy o užší spolupráci všech členských států, která nakonec vedla k jejímu odmítnutí. Dokument, který následně vznikl v podobě Lisabonské smlouvy, také prošel komplikovaným procesem ratifikace, která však nakonec dopadla úspěšně. Smlouva je již více jak dva roky v platnosti a začínají se postupně projevovat dopady reform, které přináší, i když zatím ještě ne v plné míře.

Učinit jednoznačné závěry o relevantnosti a smysluplnosti změn, které Lisabonská smlouva přináší, není navzdory detailnímu pohledu na problematiku zcela možné nejen proto, že na danou problematiku existuje celá řada protichůdných názorů, mnohé z nich s nepopíratelnou relevancí, ale

³⁰⁷ Tuto myšlenku pronesl V. Hugo již v roce 1849. Dostupné z: http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_12/index_cs.htm

zejména s ohledem na skutečnost, že k faktickému naplňování stěžejních změn, které Lisabonská smlouva přináší, dojde v některých případech až v roce 2014.

Jako mnoho právních dokumentů, ani Lisabonská smlouva není dílem bez chyb. Zajisté neobsáhla všechny aspekty, které obsáhnout měla či mohla. Jedním z nich je např. již zmíněná nutnost revize primárního práva v podobě paktu rozpočtové odpovědnosti. Ten má přimět členské státy (zatím kromě České republiky a Velké Británie), k dodržování stanovených rozpočtových a fiskálních pravidel tak, aby se do budoucna předešlo problémům v podobě dluhové krize, která po dobu více jak dvou let panuje v celé Evropské unii.

Naproti tomu přináší Lisabonská smlouva mnoho změn, které by měly napomoci jednoduššímu a efektivnějšímu fungování Evropské unie se stále rostoucím počtem členských států, zvýšení její demokratické legitimacy, umožnění rychlejšího rozhodování v orgánech EU a také zajistit jednotnější vystupování směrem navenek.

Bylo proto nutné významně reformovat instituce EU, aby bylo možné zvýšit jejich akceschopnost. Obecně nejviditelnější změnou, k níž došlo právě v oblasti reformy institucí, je vytvoření dvou nových funkcí – funkce stálého předsedy Evropské rady a funkce vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Tyto funkce mají zpřehlednit komunikaci Evropské unie s okolním světem, aby bylo zřejmé, kdo za ni jedná navenek. Zatímco stálý předseda Herman Van Rompuy byl během uplynulých dvou a půl let existence této funkce častým aktérem politického dění, aktivita vysoké představitelky Unie, baronky Catherine Ashton, není příliš znatelná. Oba tyto posty však nejsou pro fungování institucí jako takových stěžejní.

Mnohem zásadnější změnou v oblasti rozhodování orgánů EU je změna stanovující nová kritéria pro určení kvalifikované většiny. Podle této změny by měly při rozhodování v Radě EU a Evropské radě větší státy získat více hlasů oproti státům malým. K její platnosti však dojde až od 1. listopadu 2014, proto není v současné době možné zhodnotit její dopad.

Lisabonská smlouva měla také v úmyslu snížit počet členů Komise na počet rovný dvěma třetinám počtu členských států, avšak toto bylo nakonec

Evropskou radou po dohodě zamítnuto a každý členský stát by měl mít i nadále v Komisi jednoho svého komisaře.

Konečně také došlo v rámci reformy institucí k posílení role Evropského parlamentu, což může být vnímáno jako jistý demokratický prvek. Rovněž došlo ke snížení počtu jeho členů. České republiky se však tato změna nijak nedotkne, počet jejích členů zůstává i nadále stejný.

Další důležitou změnou, k níž došlo přijetím Lisabonské smlouvy, je úprava postavení Unie, která získala právní subjektivitu. Stává se tak subjektem práva, jenž je mimo jiné oprávněn stát se stranou mezinárodních smluv. Byl také posílen princip subsidiarity, s nímž je spojeno posílení role vnitrostátních parlamentů, které na jeho dodržování dohlíží. Další změnou obsahující jistý demokratický prvek je i vytvoření tzv. občanské iniciativy, díky níž se mohou občané EU za stanovených podmínek zapojit do politik Evropské unie. Výraznou změnou prošla rovněž „architektura evropského chrámu“ zrušením všech tří pilířů zavedených Maastrichtskou smlouvou. V platnost také vstoupila Listina základních práv EU, ke které si ČR vyjednala výjimku. Ta však zatím není platná a je otázkou jednání, do které smlouvy a zda vůbec bude tato výjimka začleněna. Přestože zatím výjimka neplatí, obavy z prolomení Benešových dekretů nebyly naplněny. Nakonec je v Lisabonské smlouvě také upravena možnost vystoupení z Evropské unie, což v jistém ohledu umocňuje demokratické vnímání členství v ní, neboť každý stát se může svobodně rozhodnout, zda chce nebo nechce v Evropské unii setrvat.

Samotné projednávání přijetí Lisabonské smlouvy mimo jiné determinovala propukající ekonomická krize, se kterou se nejen Evropa, ale i zbytek vyspělého světa potýká dodnes. Zejména ekonomicky nejsilnější státy, jako je Německo, Francie, Velká Británie, atd., musí čelit situaci, kdy s růstem ekonomických problémů, vyznačujících se růstem nezaměstnanosti, poklesem příjmů, omezování sociálních výdajů apod., eskaluje v jednotlivých státech nacionalismus. Tyto vlivy výrazně podřívají integrační snahy a dále vzdalují i tak dost nereálný cíl budoucího vytvoření jakýchsi „Spojených států evropských“.

Otázkou zůstává, nakolik je Lisabonská smlouva cestou, která může vyvést Evropskou unii ze současného stavu. Není spor o to, že pro fungování Evropské unie je klíčová její ekonomická stabilita. Lpění většiny států na ortodoxních principech národní suverenity však připravuje tuto nadnárodní instituci o klíčové nástroje, kterými by onu potřebnou stabilitu mohly ovlivňovat. Klasickou ukázkou může být podpis paktu o rozpočtové odpovědnosti, který Česká Republika a Velká Británie odmítly podepsat. Přitom se může jednat o jeden z nástrojů, který by měl šanci zamezit nekontrolovatelnému růstu výdajů některých členských států a nutností je v budoucnu zachraňovat před dluhovou pastí, resp. hrozícím bankrotem, jako se to stalo v případě Řecka.

V této atmosféře se nelze divit tomu, že se objevují zejména v ekonomicky silnějších a stabilnějších státech názory, že by Evropa lépe čelila dalším ekonomickým otřesům v podobě tzv. vícerychlostní Unie, kdy v jedné části by byly země ekonomicky silné, zatímco v druhé skupině by byly státy slabší. Rozdíl v ekonomické výkonnosti některých členských států je obrovský, např. Německo – Řecko. Na straně bohatých států vyvolává tento stav neochotu rozdílů financovat a naopak u slabších států může docházet k pocitům z nesolidárního jednání a obavám z neokolonializmu, což je nyní možno vidět na příkladu Řecka. Nejen německému voliči se stále hůře akceptují další a další miliardové úvěry zadluženým Řekům, zatímco řečtí občané se domnívají, že je právě Německo v čele států, které se je snaží finančně ničit, aby mohly zemi ekonomicky i politicky ovládnout. Dochází tak k paradoxu, kdy hlavní mecenáš je podezříván ze zákeřnosti.

Ze stávající situace je zřejmé, že se Evropská unie ocitla na historické křižovatce, kde se rozhoduje o jejím dalším směřování. Část Unie se chce vydat cestou hlubších a zásadnějších reforem, které ovšem ve svém důsledku znatelně omezí vliv národních států, zatímco jiná, konzervativnější část, už nyní ve vší tichosti, připravuje plány na „Evropu po Evropské unii“. Příznivci Evropské unie jsou přesvědčeni, že základy, které byly položeny, jsou stabilní a vyžadují pouze dílčí úpravy, její kritici se naopak domnívají, že za stávajícího

stavu je Evropská unie nereformovatelná a je na místě urychleně uvažovat o její úplné redefinici, např. zřízením vícerychlostní Evropy.

Ať už se přikloníme na jednu, nebo na druhou stranu, pravdou zůstává, že i přes své nedostatky lepší nástroj pro udržení míru a ekonomické stability než je integrace a vznik Evropské unie, v celé své dlouhé historii Evropa neměla. Evropská unie má za sebou řadu milníků, při nichž sehrála klíčovou, mnohdy rozhodující, úlohu. Málokdo bude rozporovat fakt, že sehrála klíčovou úlohu při sjednocování Evropy po ukončení studené války a pádu bipolárního světa, přispěla k jejímu ekonomickému rozvoji a státům z poza železné opony pomohla akcelarovat jejich přechod ze socialistického plánovaného hospodářství na ekonomiky postavené na základních tržních principech. Otevření trhů pomohlo jak původním členským státům, tak státům, které se staly později členy Evropské unie. Ale co je nejdůležitější, již téměř 70 let zajišťuje mír, který byl snem generací před námi. Z tohoto pohledu je Lisabonská smlouva jen pomyslnou „čárkou“ v „díle evropská integrace“, jenž započal psát už Jiří z Poděbrad a které bude mít, doufejme, ještě mnoho stran.

Rozsah diplomové práce bohužel neumožňuje vyčerpávajícím způsobem detailněji popsat samotnou Lisabonskou smlouvu ani související praktické dopady. Bylo by zajímavé zaměřit se například na otázku dalšího rozšiřování Evropské unie, budoucnost jednotné měny, nebo na analýzu Lisabonské strategie a její komparaci se strategií Evropa 2020 vč. predikce jejího možného naplnění.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

BARTÁK, Karel et al. *Mýty a reality Evropské unie: Legendy, jimiž je opředeno přiblížování ČR k EU*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2000, 82 s. ISBN 80-85864-86-X.

Co potřebujete vědět o Lisabonské smlouvě. 1. vydání. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR, 2009, 24 s. ISBN 978-80-87041-74-1 (BROŽ.).

DESMOND, Dinan. *Ever Closer Union*. 4. vydání. Palgrave Macmillan, 2010, ISBN 978-02-302-7261-3.

DOČEKAL, Vít, KANIOK, Petr. *Evropská unie pro střední školy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 155 s. ISBN 80-210-3976-0.

Evropské dokumenty. Právní stav ke dni 1. října 2008. Praha: C. H. Beck, 2008, 390 s. ISBN 978-807-4000-812.

FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-7325-015-2.

FRIEDMAN, Milton. *Kapitalismus a svoboda*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 1994, 182 s. ISBN 80-857-8733-4

HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001, 86 s. ISBN 80-863-4506-8.

HAD, Miroslav, URBAN, Luděk. *Evropská společenství: První pilíř Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997, 149 s. ISBN 80-85864-38-X.

HAKENBERG, Waltraud. *Základy Evropského práva*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 287 s. ISBN 80-7179-924-6.

HAMULÁK, Ondrej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, 251 s. ISBN 978-808-7212-431.

HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, 159 s. ISBN: 80-7254-741-0.

KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2008, 173 s. ISBN 978-802-1047-655.

KLVAČOVÁ, Eva et al. *České národní zájmy v procesu evropské integrace*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008, 126 s. ISBN 978-80-86946-89-4 (BROŽ.).

KLAUS, Václav. *Evropa bez iluzí*. 1. vydání. Praha: Euromedia group k.s. - Knižní klub, 2011, 152 s. ISBN 978-80-242-3326-0.

KLAUS, Václav. *Obhajoba zapomenutých myšlenek*. 1. vydání. Praha: Academia, 1998, 452 s. ISBN 80-200-0645-1.

KOLEKTIV SPOLUPRACOVNÍKŮ CEPu. *Řekneme své ano nebo ne Evropské ústavě*. 1. vydání. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2005, 58 s. ISBN 80-86547-42-6.

KUBÁT, Michal. (ed.). *Východní rozšíření Evropské unie: Východiska – stav – perspektivy*. 1. vydání. Brno, Praha: Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Karlova, 2001, 224 s. ISBN 80-210-2625-1.

MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. 1. vydání. Praha: Laissez Faire, 2010, 103 s. ISBN 978-80-254-6624-7.

MOREAU DEFARGES, Philippe. *Evropské instituce*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, 221 s. ISBN 80-246-0086-2.

NOVOTNÝ, Lukáš. *Evropská unie*. In ROMANCOV, Michael. *Mezinárodní organizace*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7380-310-0.

NOVOTNÝ, Lukáš. *Politologie*. 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 166 s. ISBN 978-80-86723-67-9.

O Evropské unii. 1. vydání. Editor Petr Pajas, Tony Rossiter. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000, 179 s. ISBN 80-863-4504-1.

PELTRÁM, Antonín et al. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada Publishing, 2009, 143 s. ISBN 978-80-247-2849-0.

POLÁČEK, Pavel. *Evropská unie – cesta do otroctví*. 1. vydání. Praha: Matice Čech, Moravy a Slezska, 2003, 171 s. ISBN 80-903384-0-2.

RUPNIK, Jacques, ZIELONKA, Jan. *The road to the European Union. Volume 1. The Czech and Slovak Republics*. Great Britain: Manchester university press, 2003, ISBN 0 7190 6596 8.

Schengenská dohoda. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2001, 72 s. ISBN 880-86345-17-3/MZV ČR.

SCHRÖTTER, Hans Jörg. *Aktuální slovník Evropské unie: politika, hospodářství, dějiny a kultura*. 1. vydání. Překlad Rudolf Řežábek. Praha: Brána, 2003, 215 s. ISBN 80-242-0965-9.

SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. 1. vydání. Překlad Jan Malíř, Markéta Štěrbová. Praha: ASPI, 2005, 818 s. ISBN 80-735-7114-5.

SIRŮČEK, Pavel. *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-35-9.

STUART, Gisela. *Jak se tvořila evropská ústava: (Lisabonská smlouva)*. Jihlava: Ve spolupráci se skupinou Evropských konzervativců a reformistů vydal Ivo Strejček, 2010, 44 s. ISBN 978-80-254-7296-5 (BROŽ).

STONE SWEET, Alec, SANDHOLTZ, Wayne, FLIGSTEIN, Neil. *The Institutionalization of Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2001, 273 s. ISBN 0-19-924795-1.

ŠKOTTOVÁ, Nina, SOKOL, Petr. (eds.). *Vývoj a perspektivy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Jalna, 2008, 180 s. ISBN 978-80-86396-38-5.

TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 879 s. ISBN 80-7179-430-9.

TICHÝ, Luboš et al. *Evropské právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2.

TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, 301 s. ISBN 978-80-87212-60-8.

ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 364 s. ISBN 80-7179-472-4.

ZBÍRAL, Robert. *Teorie a praxe vyjednávání v Radě Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2009, 215 s. ISBN: 978-80-210-4806-5.

ČLÁNKY ZE SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

BRENNEROVÁ, Patricie. *Lisabonská strategie*. Stavební právo, 2005, č. 3, s. 37-43.

FILIP, Jan. *Lisabonská smlouva za branami ÚS*. Právní zpravodaj, 2008, č. 10, s. 3-6.

KYSELA, Jan. *Lisabonská smlouva v kontextu předběžného přezkumu Ústavním soudem*. Právní zpravodaj, 2008, č. 6, s. 1-5.

NIEDOBITEK, Matthias. *Přednost práva EU a Lisabonská smlouva*. Jurisprudence, 2009, č. 1, s. 12-18.

NOVOTNÝ, Lukáš. Ano Lisabonu s podmínkou. *Mezinárodní politika*. Ústav mezinárodních vztahů, 2009, roč. 33, č. 8, 32 - 34. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2009/MP08_09.pdf.

PITROVÁ, Lenka; KUST, Jan. *"Lisabonská smlouva" a předběžná kontrola ústavnosti mezinárodních smluv*. Právník, 2008, č. 5, s. 473-505.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE A WEBOVÉ STRÁNKY

Amsterodamská smlouva: Ucelený průvodce. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/index_cs.htm

Analýza dopadu Lisabonské smlouvy [online]. Praha: Odbor koncepčního a institucionálního Útvary ministra pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 2010 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>

BLAHUŠIAK, Igor. Fakta o EU: Evropská komise. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/109/sekce/zakladni-informace/>

BLAHUŠIAK, Igor. Rada Evropské unie. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/98/91/clanek/rada-evropske-unie---zakladni-informace/>

BLAHUŠIAK, Igor. Evropský parlament. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meps/cs/search.html>

D'ESTAIGN, V. The EU Treaty is the same as the Constitution. The Independent, 30. 10. 2007. [online]. [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/valeacutery-giscard-destaign-the-eu-treaty-is-the-same-as-the-constitution-398286.html>

CRAIG, Paul. *The Treaty of Lisbon: Process, Architecture and Substance* [online]. European Law Review, 2008, 137 - 166 s. [cit. 2012-03-

22]. Dostupné z: <http://www.mendeley.com/research/the-treaty-of-lisbon-process-architecture-and-substance/>

Evropa 2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění [online]. Brusel: Evropská komise, 2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf
Evropská komise. *Evropská unie* [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm

Evropská rada. *Europa.eu* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_cs.htm

Evropský konvent. *Evropská komise* [online]. 2010 [cit. 2011-12-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_212_cs.htm

Evropský parlament. *Europa.eu* [online]. [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm

Evropský parlament a Lisabonská smlouva. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0042423726/Parlament-a-Lisabonsk%C3%A1-smlouva.html>

Fakta o EU: Změny po Lisabonské smlouvě. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>

HALULÁK, O. 61749. Evropská unie po Lisabonské smlouvě. Jaký krok a kam? *Epravo.cz* [online]. [cit. 2012-02-06]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-unie-po-lisabonske-smlouvejaky-krok-a-kam1-61749.html>

Historie Evropské unie. *Europa.eu* [online]. [cit. 2011-09-11]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm

Hlavní změny ve fungování EU. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

JOINT STUDY CEPS, EGMONT and EPC. *The Treaty of Lisbon: Implementing the Institutional Innovations* [online]. Brussel, 2007 [cit. 2012-03-22]. ISBN 978-2-930432-12-0. Dostupné z: http://www.egmontinstitute.be/SD/Joint_Study_complet.pdf

KLAUS, Václav. *Odpověď prezidenta republiky Ústavnímu soudu ohledně Lisabonské smlouvy*. [online]. Praha, 2009. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/1062>

KOLEKTIV AUTORŮ. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-1-188.pdf>

Lisbon Strategy evaluation document. In: *Commission Staff Working Document* [online]. Brusel: European Commission, 2010 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/lisbon_strategy_evaluation_en.pdf

Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět. [online]. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR, 2009 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf

Lisabonská smlouva rok poté - kdo si jí povšiml? *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-rok-pote-kdo-si-ji-povsiml-68890.html>

Lisabonská smlouva není v rozporu s Ústavou České republiky. *Epravo.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-neni-v-rozporu-s-ustavou-ceske-republiky-58909.html>

Lisabonská smlouva: Efektivní a moderní instituce. *Europa* [online]. [cit. 2011-12-15]. Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_cs.htm

Lisabonská smlouva dává Evropě vyšší rychlost. *Epravo.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/lisabonska-smlouva-dava-evrope-vyssi-rychlost-59291.html>

Lisabonská strategie. *Evropská komise: Zastoupení v České republice* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/art2377_cs.htm

Maastrichtská smlouva o Evropské unii. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_cs.htm

Nově zvolený předseda Evropského parlamentu: Martin Schulz. *Evropský Parlament Informační kancelář v České republice* [online]. 2012 [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/press-release/pr-2012/pr-2012-January/pr-2012-Jan-6.html>

OPEN EUROPE. *A guide to the constitutional treat* [online]. 2. edition. London: Open Europe, 2008[cit. 2011-06-23]. Dostupné z: <http://www.openeurope.org.uk/Content/Documents/PDFs/guide.pdf>

PLECHANOVÁ, Běla. EUROSOP.CZ. *Fakta o EU: 90. léta* [online]. 2008 [cit. 2012-18-02]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8889/sekce/90-leta>

PLECHANOVÁ, Běla, ROVNÁ, Lenka. EUROSOP.CZ. *Fakta o EU: Východní rozšíření EU (2004)* [online]. 2008 [cit. 2012-18-02]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8890/sekce/eu-ve-21-stoleti/>

Politiky Evropské unie. *Evropská komise: Zastoupení v České republice* [online]. 2010 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/index_cs.htm

Poslanci EP. Evropský parlament [online]. [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meps/cs/search.html>

Průběh ratifikace. *Euroskop.cz. Věcně o Evropě* [online]. 2009 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>
Ratifikační proces v členských státech EU. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/pravo_evropske_unie/aktualni_novely_primarniho_prava_eu/lisabonska_smlouva/ratifikacni_proces_v_clenskych_statech.htm

President Van Rompuy elected for a second term. European Council [online]. 2012 [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/president-van-rompuy-re-elected-for-a-second-term?lang=en>

Předseda Evropské rady. In: *Informativní přehled*. Brusel: Generální sekretariát Rady EU, 2009. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Background-President_of_the_EC_CS.pdf

Rada Evropské unie. *Europa.eu* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm

Ratifikace Lisabonu je u konce: Klaus podepsal. In: *EurActiv* [online]. EU-Media, 2009 [cit. 2012-01-12]. ISSN 1803-2486. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ratifikace-lisabonu-je-u-konce-klaus-podepsal-006701>

Ratifikace v České republice: Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice (stav k 3.11.2009). *Evropský parlament: Informační kancelář v České republice* [online]. 2009 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/lisbontreaty/lisbon->

ratification.html;jsessionid=A02102C55E9399B422BB535F9C401644

Smlouva o Ústavě pro Evropu. *Euroskop.cz. Věcně o Evropě* [online]. 2009 [cit. 2011-12-21]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

Smlouva z Nice. *Evropská komise* [online]. 2010 [cit. 2011-12-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm

Smlouvy a evropský parlament. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2011-09-15]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html>

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství: Revidovaný překlad právního předpisu Evropských společenství. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/757-smlouva_o_euratom.pdf

Složení Evropské komise. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8891/sekce/slozeni-evropske-komise-2010-2014/>

Složení Rady. *Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations?lang=cs>

SUM, Tomáš. *Výklad pojmu právo Evropské unie. Epravo.cz* [online]. 2005, č. 33552 [cit. 2011-06-12]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-33552.html>

TABERY, Paulína. *Názory obyvatel ČR na Lisabonskou smlouvu* [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2009 [cit. 2011-06-13]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100891s_pm90407.pdf

Treaty of Nice: A Comprehensive Guide. *Europa.eu: Summaries of EU legislation* [online]. 2008 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_en.htm

The Treaty of Lisbon: an impact assessment [online]. London: Authority of the House of Lords, 2008 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z:

<http://www.just.ro/Portals/0/Analiza%20aprofundat%C4%83%20a%20impa ctului%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.pdf>, s. 190

Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku / Evropská služba pro vnější činnost. In: *Informativní přehled*. Brusel: Generální sekretariát Rady EU, 2009. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Background-HighRepresentative_CS.pdf.

WP. Smlouva o Ústavě pro Evropu. In: *I15.cz: Vše podstatné za 15 minut* [online]. 2011 [cit. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://www.i15.cz/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

ZAHRADIL, Jan, FAJMON, Hynek. *5 důvodů proč říci NE evropské "ústavě"*. Praha: Klub poslanců Občanské demokratické strany v Evropském parlamentu, 2004. Dostupné z: http://www.ods.cz/eu/download/docs/5_duvodu.pdf

Životopis: Jerzy Buzek - předseda Evropského parlamentu. *The President* [online]. [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/president/en-cs/the_president/biography.html;jsessionid=316C5D121406321725591574C0A284EB

ZÁKONNÉ NORMY

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010. C 83. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>.

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 83. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0001:0012:CS:PDF>.

Konsolidované znění Smlouvy o založení Evropského společenství. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/17498ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>

Konsolidované znění Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 84. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:084:0001:0112:CS:PDF>.

Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2007, C 306. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:0001:0010:CS:PDF>.

Listina základních práv Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, C 83. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF>.

Nález Ústavního soudu č. 446/2008 Sb. ze dne 26.11.2008, ve věci Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl.ÚS 19/08. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-19-08_1

Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2009, ve věci návrhu skupiny senátorů Senátu Parlamentu České republiky na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. [online]. [cit. 2011-6-29]. Spisová značka Pl. ÚS 29/09. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=4079>

Revidovaný překlad právního předpisu Evropských: Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

TABULKA 1: AKTUÁLNÍ ROZDĚLENÍ HLASŮ MEZI ČLENSKÉ STÁTY.....	61
GRAF 1: POVĚDOMÍ LIDÍ O TOM, CO OZNAČUJE POJEM LISABONSKÁ SMLOUVA	73
TABULKA 2: POVĚDOMÍ LIDÍ O TOM, CO OZNAČUJE POJEM LISABONSKÁ SMLOUVA (ROZDÍLY PODLE VZDĚLÁNÍ V %).....	73
GRAF 2: ZÁJEM O DĚNÍ OHLEDNĚ LISABONSKÉ SMLOUVY	74
TABULKA 3: ZÁJEM/NEZÁJEM O DĚNÍ OHLEDNĚ LISABONSKÉ SMLOUVY (ROZDÍLY PODLE VZDĚLÁNÍ V %)	74
GRAF 3: HODNOCENÍ DOSTATKU ČI NEDOSTATKU INFORMACÍ O DĚNÍ OHLEDNĚ LISABONSKÉ SMLOUVY	75
TABULKA 4: HODNOCENÍ DOSTATKU ČI NEDOSTATKU INFORMACÍ O DĚNÍ OHLEDNĚ LISABONSKÉ SMLOUVY (ROZDÍLY PODLE VZDĚLÁNÍ V %)	75
TABULKA 5: NÁZORY OBČANŮ NA SCHVÁLENÍ LISABONSKÉ SMLOUVY (V %)	76
GRAF 4: NÁZORY OBČANŮ JAK SE POSTAVENÍ ČR V EU ZMĚNÍ PŘÍPADNÝM PŘIJETÍM LISABONSKÉ SMLOUVY (V %).....	76

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – PRAVOMOCI EU PODLE LISABONSKÉ SMLOUVY:.....	I
PŘÍLOHA B – SOUČASNÉ SLOŽENÍ KOMISAŘŮ PLATNÉ OD ROKU 2010 DO ROKU 2014:	III
PŘÍLOHA C – VÁHA HLASU ČLENSKÉHO STÁTU V RADĚ PODLE: A) POČTU OBYVATEL (LISABONSKÁ SMLOUVA), B) PŘIDĚLENÉHO POČTU HLASŮ (SMLOUVA Z NICE)	V
PŘÍLOHA D – ROZDĚLENÍ KŘESEL V EVROPSKÉM PARLAMENTU.....	VI

PŘÍLOHY

Příloha A – Pravomoci EU podle Lisabonské smlouvy:³⁰⁸

Výlučné pravomoci:

- celní unie
- stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu
- měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro
- zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky
- společná obchodní politika

Sdílené pravomoci:

- vnitřní trh
- sociální politika
- hospodářská, sociální a územní soudržnost
- zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů
- životní prostředí
- ochrana spotřebitele
- doprava
- transevropské sítě
- energetika
- prostor svobody, bezpečnosti a práva
- společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví
- činnost v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a vesmíru
- společná politika v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci

³⁰⁸ Fakta o EU: Změny po Lisabonské smlouvě. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>

Podpůrné, koordinační a doplňkové pravomoci:

- ochrana a zlepšování lidského zdraví
- průmysl
- kultura
- cestovní ruch
- všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport
- civilní ochrana
- správní spolupráce

Příloha B – Současné složení komisařů platné od roku 2010 do roku 2014: ³⁰⁹

1. **José Manuel Barroso** (Portugalsko), předseda
2. **Catherine Ashton** (Velká Británie), místopředsedkyně, vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku
3. **Viviane Reding** (Lucembursko), místopředsedkyně, oblast: Spravedlnost, základní práva a občanství
4. **Joaquín Almunia** (Španělsko), místopředseda, oblast: Hospodářská soutěž
5. **Siim Kallas** (Estonsko), místopředseda, oblast: Doprava
6. **Neelie Kroes** (Nizozemsko), místopředsedkyně, oblast: Digitální agenda
7. **Antonio Tajani** (Itálie), místopředseda, oblast: Průmysl a podnikání
8. **Maroš Šefčovič** (Slovensko), místopředseda, oblast: Vztahy mezi institucemi a administrativa
9. **Janez Potočnik** (Slovinsko), oblast: Životní prostředí
10. **Olli Rehn** (Finsko), oblast: Hospodářské a měnové záležitosti
11. **Andris Piebalgs** (Lotyšsko), oblast: Rozvoj
12. **Michel Bernier** (Francie), oblast: Vnitřní trh a služby
13. **Androulla Vassiliou** (Kypr), oblast: Výchova, kultura, mnohojazyčnost a mládež
14. **Algirdas Šemeta** (Litva), oblast: Daně a celní unie, audit a boj proti podvodům
15. **Karel De Gucht** (Belgie), oblast: Obchod
16. **John Dalli** (Malta), oblast: Zdraví a spotřebitelská politika
17. **Máire Geoghegan-Quinn** (Irsko), oblast: Výzkum, inovace a věda
18. **Janusz Lewandowski** (Polsko), oblast: Rozpočet a finanční plánování
19. **Maria Demanaki** (Řecko), oblast: Námořní záležitosti a rybolov
20. **Günter H. Oettinger** (Německo), oblast: Energetika
21. **Johannes Hahn** (Rakousko), oblast: Regionální politika
22. **Connie Hedegaard** (Dánsko), oblast: Změna klimatu

³⁰⁹ Složení Evropské komise. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8891/sekce/slozeni-evropske-komise-2010-2014/>

23. **Štefan Füle** (Česká republika), oblast: Rozšíření a politika sousedství
24. **Lászlo Andor** (Maďarsko), oblast: Zaměstnanost, sociální věci a začlenění
25. **Cecilia Malström** (Švédsko), oblast: Vnitřní záležitosti
26. **Kristalina Georgieva** (Bulharsko), oblast: Mezinárodní spolupráce,
humanitární pomoc a řešení krizí
27. **Dacian Ciolos** (Rumunsko), oblast: Zemědělství a rozvoj venkova

Příloha C – Váha hlasu členského státu v Radě podle: a) počtu obyvatel (Lisabonská smlouva), b) přiděleného počtu hlasů (Smlouva z Nice) ³¹⁰

Členský stát	Lisabonská smlouva		Smlouva z Nice	
	Počet obyvatel v mil.	Procento obyvatel EU	Počet vážených hlasů	Procento celkového počtu
Německo	82,4	16,7	29	8,3
Francie	62,9	12,8	29	8,3
Velká Británie	60,4	12,3	29	8,3
Itálie	58,8	11,9	29	8,3
Španělsko	43,8	8,9	27	7,8
Polsko	38,2	7,7	27	7,8
Rumunsko	21,6	4,3	14	4,1
Nizozemí	16,3	3,3	13	3,8
Řecko	11,1	2,3	12	3,5
Portugalsko	10,6	2,1	12	3,5
Belgie	10,5	2,1	12	3,5
Česká republika	10,3	2,1	12	3,5
Maďarsko	10,1	2,0	12	3,5
Švédsko	9,0	1,8	10	2,9
Rakousko	8,3	1,7	10	2,9
Bulharsko	7,7	1,6	10	2,9
Dánsko	5,4	1,1	7	2
Slovensko	5,4	1,1	7	2
Finsko	5,3	1,1	7	2
Irsko	4,2	0,9	7	2
Litva	3,4	0,7	7	2
Lotyšsko	2,3	0,5	4	1,2
Slovinsko	2,0	0,4	4	1,2
Estonsko	1,3	0,3	4	1,2
Kypr	0,8	0,2	4	1,2
Lucembursko	0,5	0,1	4	1,2
Malta	0,4	0,08	3	0,9
Celkem	493	cca 100	345	cca 100

³¹⁰ PELTRÁM, Antonín et al. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada Publishing, 2009, 143 s. ISBN 978-80-247-2849-0, s. 59 - 60

Příloha D – Rozdělení křesel v Evropském parlamentu ³¹¹

Členský stát	Rozdělení křesel ve funkčním období 2009 - 2014	Rozdělení křesel pro další funkční období	Změny v obsazení provedené Lisabonskou smlouvou
Německo	99	96	- 3
Francie	72	74	+2
Velká Británie	72	73	+1
Itálie	72	73	+1
Španělsko	50	54	+4
Polsko	50	51	+1
Rumunsko	33	33	
Nizozemí	25	26	+1
Řecko	22	22	
Portugalsko	22	22	
Belgie	22	22	
Česká republika	22	22	
Maďarsko	22	22	
Švédsko	18	20	+2
Rakousko	17	19	+2
Bulharsko	17	18	+1
Dánsko	13	13	
Slovensko	13	13	
Finsko	13	13	
Irsko	12	12	
Litva	12	12	
Lotyšsko	8	9	+1
Slovinsko	7	8	+1
Estonsko	6	6	
Kypr	6	6	
Lucembursko	6	6	
Malta	5	6	+1
EU 27	736	751	+15

³¹¹ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment* [online]. London: Authority of the House of Lords, 2008 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.just.ro/Portals/0/Analiza%20aprofundat%C4%83%20a%20impactului%20Tratatului%20de%20la%20Lisabona.pdf>, s. 190

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Veronika Bílková

Obor: Sociální a masová komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Lisabonská smlouva a reforma institucí EU

Rok: 2012

Počet stran bez příloh: 106

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů české literatury a pramenů: 94

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 11

Počet internetových zdrojů: 54

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Novotný, M. A., Dr.

